

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Фінансові результати діяльності малих підприємств: сутність, формування та аналіз за матеріалами ТОВ «Агрокрай», м. Красилів, Хмельницька обл.

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС.019271.01.03.00

Виконала студентка IV курсу група ФБС-19-1 _____ Тетяна БІЛЯВЕЦЬ
Шифр Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник д-р. екон. наук, професор _____ Ніла ХРУЩ
Науковий ступінь, звання Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер _____
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри ФБСС _____ Ніла ХРУЩ
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

_____ 2023 р.

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретико-методичні засади формування фінансових результатів діяльності малих підприємств	7
1.1 Економічна сутність та структура фінансових результатів діяльності малих підприємств	7
1.2 Формування та аналіз фінансових результатів діяльності малих підприємств	15
2 Аналітико-практичні аспекти формування фінансових результатів діяльності малих підприємства	25
2.1 Аналіз фінансових результатів діяльності малих підприємств України та фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агрокрай» в 2020-2022 роках	25
2.2 Напрями покращення фінансових результатів діяльності ТОВ «Агрокрай»	37
Висновки	46
Список використаних джерел	49
Додатки	54

Вступ

Актуальність теми. Криза викликана військовими діями на території України, визначила нові вимоги до становлення й розвитку діяльності малих підприємств. Наслідком цього стало зменшення кількості малих підприємств, які працюють прибутково та зростання кількості збиткових підприємств малого бізнесу. Саме тому підприємствам, для підтримання господарської діяльності на ринку, забезпечення майбутнього розвитку, необхідно своєчасно та всебічно оцінювати фінансові результати діяльності підприємства. Кінцевим фінансовим результатом господарської діяльності підприємств малого бізнесу є прибуток або збиток. Прибуток, як позитивний фінансовий результат діяльності малих підприємства, є однією з передумов укріплення позицій підприємства на ринку, підвищення його фінансової стійкості та ділової активності. У зв'язку з цим особливого значення набуває дослідження сутності, особливостей формування та аналізу фінансових результатів діяльності малих підприємств.

Теоретичні та методологічні аспекти фінансових результатів діяльності підприємств розглядалися у працях таких вчених, як М. Білик, Т. Білик, С. Бурлан, Н. Іщенко, В. Мец, А. Піскуна, А. Поддєрьогіна, Л. Полятикіної, Л. Прокопович, О. Степаненко та інших. Однак, незважаючи на широкий спектр досліджень із зазначеної тематики, процес формування та аналізу фінансових результатів діяльності підприємств малого бізнесу, потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо формування фінансових результатів діяльності малих підприємств. Згідно мети дослідження поставлені такі завдання:

- обґрунтувати економічну сутність, структуру та склад фінансових результатів діяльності підприємств;
- вивчити процес формування фінансових результатів діяльності підприємств малого бізнесу та фактори що на нього впливають;

– дослідити основні напрями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства;

– здійснити аналіз фінансових результатів діяльності малих підприємств України та ТОВ «Агрокрай», м. Красилів, Хмельницька обл.;

– окреслити основні напрямки покращення фінансових результатів ТОВ «Агрокрай» на основі виявлення резервів збільшення його прибутковості.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є фінансові результати діяльності малих підприємств. Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні аспекти формування фінансових результатів підприємств малого бізнесу.

Для досягнення поставленої мети та завдань кваліфікаційної роботи використовувалися методи аналізу, синтезу, порівняння, конкретизації та узагальнення. У роботі застосовано комплексний, функціональний та графічний підходи для обґрунтування сутності та аналізу фінансових результатів діяльності підприємства малого бізнесу.

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти України, офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Хмельницькій області, наукові публікації та монографічні видання, матеріали наукових конференцій, інформаційні ресурси мережі Інтернет, фінансова звітність ТОВ «Агрокрай», м. Красилів, Хмельницька обл.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 54 сторінки друкованого тексту. Робота містить 6 таблиць, 13 рисунків та 4 додатки. Список використаних джерел складається із 40 найменувань.

1 Теоретико-методичні засади формування фінансових результатів діяльності малих підприємств

1.1 Економічна сутність та структура фінансових результатів діяльності малих підприємств

Одним із ключових аспектів наукових досліджень в сфері економіки є фінансові результати, які є важливим показником ефективності діяльності підприємств загалом, в тому числі і малих підприємств. Фінансовий результат підприємства охоплює всі сторони фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. «Неможливо уявити здійснення підприємством господарської діяльності без залучення матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Для отримання прибутку необхідно максимально ефективно використовувати ресурси, що відповідно, знаходить своє відображення у фінансових результатах підприємства» [17, с. 143]. Саме фінансовий результат діяльності малого підприємства є основним показником ефективності використання ресурсів. Фінансовий результат, що виступає у формі прибутку або збитку, є вартісним вираженням ризику під час здійснення підприємством малого бізнесу його господарської діяльності. Фінансовий результат відображає ефективність операційної, фінансової, інвестиційної діяльності малого підприємства та служить основним критерієм стійкості та стабільності функціонування господарюючого суб'єкта.

Що стосується трактування поняття «фінансові результати», то це завжди було важливою науковою проблемою, яка залишається в центрі уваги вчених, містить багато суперечностей та протиріч. Варто зазначити, що вчені, вивчаючи сутність фінансових результатів діяльності підприємства, зосереджують увагу переважно на прибутку. Збиток, в переважній більшості, залишається поза увагою науковців, адже виступає як антипод прибутку. Така розбіжність,

пояснюється тим, що в нормативно-правових базах України, не розглядається сутність поняття «фінансові результати». Зокрема, в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [19] обґрунтовано лише сутність поняття «прибуток» та «збиток». Саме це, спричиняє розмитість у визначені сутності, ролі та значення фінансових результатів діяльності підприємства.

Поняття «фінансовий результат» і «прибуток» різняться за своєю суттю та не є тотожними, оскільки фінансовий результат значно ширше поняття за своїм змістом, ніж прибуток. Фінансовий результат відображує всю фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання, характеризує його кількісні і якісні показники результативності та виступає необхідною умовою наступної господарської діяльності підприємства. Тоді як, поняття «прибуток» або «збиток» є підсумок діяльності підприємства, який може бути як позитивним, так і негативним.

В науковій літературі існує велика кількість визначень поняття «фінансові результати», що можна пояснити різними підходами науковців до його трактування. Порівняльний аналіз визначення сутності поняття «фінансові результати» різними науковцями наведено у таблиці 1.1.

Огляд та аналіз джерел економічної літератури свідчить про неоднозначність уявлень щодо сутності фінансових результатів. В переважній більшості визначень, поняття «фінансові результати» трактуються, як різниця між доходами та витратами діяльності підприємства, підсумок якої є отримання прибутку або збитку, що приводить до зростання або зменшення власного капіталу підприємства. Іншими словами, фінансові результати є своєрідним еталоном дієвого та ефективного здійснення господарської діяльності господарюючих суб'єктів.

Поняття фінансового результату діяльності малого підприємства виражає певну форму реалізації економічних відносин із приводу створення, розподілу і використання частини вартості додатково створеного продукту, вираженого в грошовій формі.

Таблиця 1.1 – Визначення сутності поняття «фінансові результати» з погляду різних науковців

Автори	Сутність визначення
В. Пантелєєв	«прибуток (збиток) від конкретного виду діяльності (виробничої, надання послуг або торгової), який визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), інших операційних доходів, адміністративних витрат та витрат на збут відповідного виду діяльності та інших операційних витрат» [24]
О. Вороніна	«грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або їхніх підрозділів, виражена у прибутках або збитках» [5]
Н. Ткаченко	«доходи діяльності підприємства за вирахуванням витрат діяльності» [36]
Л. Чернівська	«різниця між майновим станом підприємства на кінець і початок звітного періоду» [38]
Л. Полятикiна, С. Новикова	«зіставлення доходів та витрат діяльності підприємства, виступає прибутком або збитком, що приводить до збільшення (прибуток) або зменшення (збиток) власного капіталу» [26]
О. Мелень, О. Майструк	«різниця між доходами і витратами або змінна величина (приріст або зменшення) власного капіталу підприємства за певний час, створеного у процесі статутної діяльності підприємства, за винятком зміни капіталу за рахунок внесків або вилучення власниками, який є одним із джерел для фінансування подальшого розвитку та поточної діяльності підприємства та основним критерієм оцінки її ефективності» [18]
Р. Руда	«відображає певну форму реалізації економічних відносин з приводу створення, розподілу та використання в грошовій формі частини вартості додаткового продукту, які склалися на певному етапі розвитку суспільства, в певній економічній системі, що реалізується через створений господарський механізм» [30]
Р. Скалюк	«підсумкова категорія результативності господарської діяльності, яка відображає величину економічних вигід, отриманих або втрачених підприємством, визначених як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, що виражена у абсолютних показниках прибутку (збитку), як характеризують потенціал прибутковості, економічного зростання та розвитку підприємства» [32]
В. Янковська, М. Хохлов, Б. Волобуєв	«підсумкова категорія результативності господарської діяльності, котра відображає величину економічних вигод, отриманих (утрачених) підприємством, визначених як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, що виражена в абсолютних показниках прибутку (збитку), які характеризують потенціал прибутковості, економічного зростання та розвитку підприємства» [40]

Джерело: узагальнено на основі [5, 18, 24, 26, 30, 32, 36, 38, 40]

Критичний аналіз наведених, в таблиці визначень, дає змогу

розмежовувати поняття фінансового результату діяльності підприємства, з точки зору економічного аспекту та як результату діяльності господарюючого суб'єкта.

Окремі автори [25, 40], в своїх роботах характеризують дане поняття через призму економічного, облікового, управлінського та податкового аспектів, що узагальнено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Основні характерні ознаки фінансових результатів діяльності малих підприємств [25, 40]

Контекст	Сутність
Загально-економічний	<ul style="list-style-type: none"> – економічний результат; – кінцевий економічний результат і мотив діяльності; – дохід від використання економічних ресурсів; – винагорода, що надається власникам факторів виробництва; – приріст чистих активів; – зміни власного капіталу протягом певного періоду; – додана вартість від основної діяльності.
Податковий	<ul style="list-style-type: none"> – коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування; – сплата податку з прибутку підприємства; – визначається у фінансовій звітності підприємства на основі різниці які визначені Податковим кодексом
Управлінський	<ul style="list-style-type: none"> – кінцевий результат виробничо-господарської і фінансової діяльності; – різниця між маржинальним доходом та постійними витратами; – мета господарських операцій і діяльності підприємства.
Обліково-аналітичний	<ul style="list-style-type: none"> – залишок після здійснення виплати власникам усіх факторів виробництва; – різниця між виручкою від реалізації й релевантними витратами; – виручка за виключенням витрат із залученням ресурсів за їх альтернативною вартістю; – порівняння доходів і витрат звітного періоду; – обчислення оподаткованого і нерозподіленого прибутку; – інструмент визначення шляхів максимізації прибутку підприємства; – основа для оцінювання прибутковості роботи підприємства та його життєздатності.

З позиції загальноекономічного підходу, фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання розглядається «як прибуток, сутність якого зводиться до його визначення як складової частини чистого грошового потоку, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків та

обов'язкових платежів» [34, с. 110].

В. Коробов та В. Пантелєєв, розглядають фінансовий результат діяльності підприємства з позиції обліково-аналітичного аспекту, тобто як співвідношення між доходами і витратами в контексті видів діяльності суб'єкта господарювання, яке згенеровано за часовим інтервалом (звітний період), за винятком зміни капіталу за рахунок внесків або вилучення власниками) [13, 24].

З точки зору, управлінського підходу, фінансові результати характеризуються з позиції оцінки ефективності управління діяльністю підприємства.

Податковий аспект фінансових результатів діяльності підприємства визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду.

Тобто, визначені підходи до сутності фінансових результатів діяльності підприємства, характеризується інтерпретацією суті фінансових результатів, що відображається в методиці їх визначення, окреслює цільову спрямованість та потребу користувачів в даних.

Важливе місце у вивчення сутності та значення фінансових результатів для діяльності підприємства відводиться їх класифікації. Для фінансових результатів діяльності малих підприємств, як об'єкта дослідження, в першу чергу, потрібно вивчити його види, які мають бути впорядковані за певними принципами.

Відсутність єдиного, узагальненого підходу до класифікації фінансових результатів діяльності малих підприємств негативно відбивається на достовірності, зрозумілості та аналітичності фінансової інформації. В контексті сучасних наукових досліджень, слід розглянути найбільш поширені класифікаційні ознаки фінансових результатів.

Зокрема С. Шипіна [39], групує фінансові результати діяльності підприємств, в розрізі господарських операцій суб'єкта господарювання (формування та визнання, використання, розподілу), при цьому деталізовано

виділяє критерії класифікації: за елементами, які регулюють розмір кінцевого фінансового результату; за видами діяльності; за характером (напрямами) використання; за розподілом прибутку в звітному періоді; за звітним періодом формування показників; за показниками фінансової звітності; за елементами, які встановлюють взаємозв'язок між бухгалтерським і податковим обліком; за відповідністю плану; за способами розкриття додаткової інформації; за джерелами формування; за значення підсумкового результату господарювання; за характером оподаткування прибутку.

Інший науковець, О. Гавриленко [7] пропонує доповнити існуючі класифікаційні ознаки фінансових результатів, такими, які зорієнтовані на відображення можливостей та ступеня задоволення інформаційних потреб користувачів: за порядком відображення в різних формах звітності; за методом формування; за значенням для різних груп користувачів; за результатом контролю. На думку автора, запропоновані класифікаційні ознаки покращать інформативність даних про формування фінансових результатів підприємства для управлінських цілей.

А. Піскун [25], систематизувала існуючі в науковій літературі, класифікаційні ознаки фінансових результатів діяльності підприємств з поділом їх на класифікаційні ознаки, до яких віднесла: за значенням підсумкового результату; за змістом; за процесом формування фінансового результату; за періодом формування; за складом; за видами діяльності; за видами виробництва; за ступенем деталізації; за джерелом формування; за відповідністю; за базою оцінки; за метою управління. Такий підхід до класифікації фінансових результатів діяльності підприємства є багатограним та широким, науково обґрунтованим, а його практичне використання сприятиме покращенню стійкості та стабільності діяльності суб'єкта господарювання.

Автор О. Степаненко [33], виділяю таку класифікаційну ознаку, як фінансові результати від реалізації. Обґрунтовуючи це тим, що в «фінансовій звітності існує три види фінансових результатів: результат операційної діяльності; результат фінансових операцій; результат іншої діяльності. Якщо

розглядати об'єкти обліку з позиції їх реалізації (продажу), то в ході цього процесу виникають взаємопов'язані доходи та витрати. При їх співставленні будуть утворюватися фінансові результати у вигляді прибутку (збитку) від продажу відповідного активу» [33, с. 115]. До фінансових результатів від реалізації товарів (робіт, послуг), автор відносить: результати реалізації від готової продукції; результати реалізації від виконаних робіт; результати реалізації від товарів; результати реалізації від наданих послуг; результати реалізації від необоротних активів та груп вибуття, які утримуються для продажу (в розрізі об'єктів: основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів); результати реалізації від виробничих запасів; результати реалізації від фінансових інвестицій; результат від купівлі-продажу іноземної валюти. Запропонований підхід до групування фінансових результатів діяльності підприємства, які виникають при реалізації товарів (робіт, послуг) забезпечить формування якісного інформаційного підґрунтя для системи управління підприємством, що буде сприяти підвищенню ефективності діяльності та зростанню конкурентоспроможності. Виділення фінансових результатів від реалізації, на думку автора, дасть можливість аналізувати сильні та слабкі сторони цього процесу.

Відповідно до Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [19], передбачає наступний поділ фінансових результатів:

- фінансові результати від операційної діяльності (дохід від реалізації товарів, робіт послуг; інші операційні доходи):
- фінансові результати від фінансової діяльності (дохід від участі в капіталі; інші фінансові доходи);
- дохід від інвестиційної діяльності (доходів від реалізації фінансових інвестицій, інших інвестиційних доходів).

Виходячи з проведеного дослідження, класифікацію фінансових результатів, які на сьогоднішні існують в науковій літературі, подано на рисунку 1.1.

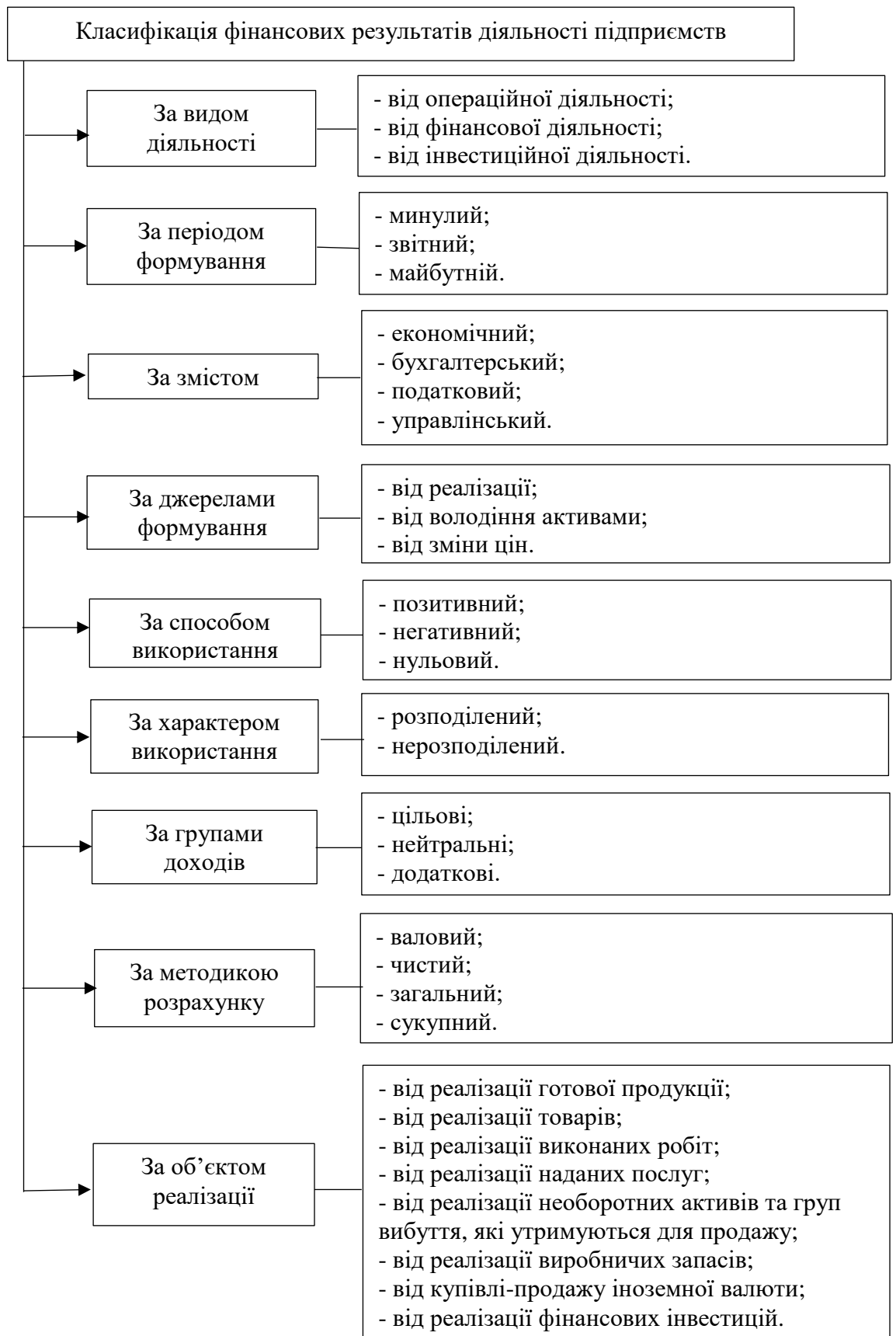

Рисунок 1.1 – Класифікація фінансових результатів діяльності підприємств

Джерело: узагальнено за матеріалами [7, 19, 33, 39]

Підсумовуючи, варто зауважити, що в сучасних наукових працях, позитивний фінансовий результат діяльності підприємства є головною метою та основним стимулом розвитку господарюючого суб'єкта. Він є показником, що характеризує винагороду суб'єкта господарювання за здійснення нововведення та зазнаний ризик. Фінансовий результат є основним джерелом притоку додаткових коштів на підприємство, характеризується постійним оновленням, що забезпечує позитивну динаміку грошових потоків та є основою постійного нарощення обсягів діяльності.

1.2 Формування та аналіз фінансових результатів діяльності малих підприємств

В умовах сьогодення, діяльність кожного окремого суб'єкту малого бізнесу спрямована на оптимальне досягнення економічної та фінансової вигоди, що знаходить відображення у фінансових результатах. В науковій літературі містить суперечності щодо узгодженості формування фінансових результатів малих підприємств у відповідності до видів діяльності. Узагальнений фінансовий результат (прибуток або збиток) малого підприємства формується з фінансового результату від основної, іншої операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, які в загальній сукупності становлять звичайну діяльність.

В нормативних документах, які регламентують порядок формування фінансових результатів діяльності підприємства, зокрема Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [19], Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [20], Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [21], Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» [22], визначено два підходи до розрахунку фінансових результатів діяльності підприємства:

– метод порівняння доходів і витрат або метод «витрати-випуск», який передбачає визначення прибутку (збитку) підприємства, відповідно до принципу нарахування доходів і витрат, тобто визначається різниця між доходами і витратами підприємства, які здійснені у визначеному звітному періоді;

– метод зміни чистих активів, який передбачає визначення приросту власного капіталу підприємства у звітному періоді, тобто визначення різниці між вартістю власного капіталу на кінець та на початок звітної періоду (якщо власний капітал підприємства на кінець звітної періоду зростає, то суб'єкт господарювання отримує прибуток, а якщо навпаки, то збиток). Формування фінансових результатів діяльності підприємства включає декілька етапів: постачання, виробництво та збут, для здійснення яких потрібен капітал власників. Суб'єкти господарювання використовують капітал, який приймає грошову форму, для закупівлі сировини, матеріалів, предметів праці, найму робочої сили. Тобто фінансовий результат (прибуток чи збиток) є результатом роботи всього капіталу, який вкладений суб'єктами господарювання в діяльність підприємства [26, с. 172].

Алгоритм визначення фінансових результатів для малих підприємств регулюється методикою наведеною в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» [23]. Відповідно до якого, малі підприємства складають форму «баланс» та форму № 2 «Звіт про фінансові результати» за спрощеною формою, яка дещо відрізняється від звітності інших підприємств. Головна відмінність форм звітності малих підприємств від загальноприйнятих полягає в «скороченні кількості й укрупненні статей балансу (при збереженні нумерації рядків) і особливій побудові «Звіту про фінансові результати». Зазначені відмінності обґрунтовані застосуванням спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва і спрощеної форми бухгалтерського обліку» [35].

У звіті про фінансові результати діяльності малих підприємств наводиться інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності суб'єкта господарювання за звітний період.

Порядок формування фінансових результатів діяльності малого підприємства здійснюється за тим же принципом, що і для великих підприємств, проте їхній звіт про фінансові результати є більш стислим і компактним, а низка показників у ньому не розраховується.

Основними формування фінансового результату суб'єктів малого підприємництва є [31, с. 388]:

- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- разом доходи;
- разом витрати;
- чистий прибуток (збиток).

На рисунку 1.2 наведемо порядок формування фінансових результатів діяльності малих підприємств, відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» [23].

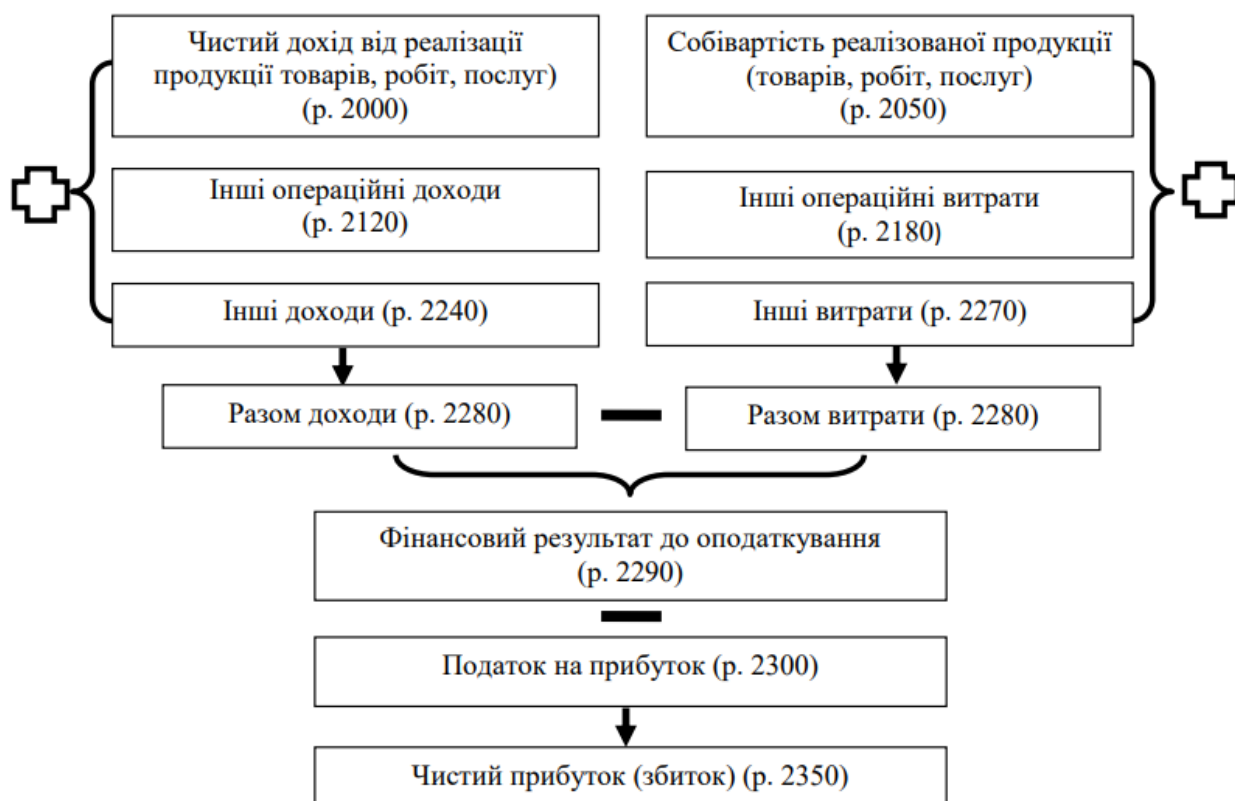

Рисунок 1.2 – Порядок формування фінансових результатів суб'єктами малого бізнесу [31, с. 389]

Дохід для суб'єктів малого бізнесу визначається на основі різниці чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та непрямих податків та інших вирахування з доходу. Сума доходу та витрат для суб'єктів малого бізнесу визначають у спрощеному порядку. Чисті доходи підприємств малого бізнесу визначають як суму чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інших операційних доходів, інших звичайних доходів та надзвичайних доходів. Чисті витрати для суб'єктів малого бізнесу, визначаються як сума збільшення (зменшення) залишків незавершеного виробництва і готової продукції; матеріальних витрат; витрат на оплату праці; відрахувань на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати; інших звичайних витрат; надзвичайних витрат; податку на прибуток [37].

На формування фінансових результатів діяльності суб'єктів малого бізнесу впливають як макроекономічні (зовнішні), так і мікроекономічні (внутрішні) фактори.

До макроекономічних (зовнішніх) факторів належать [11, с. 390]:

- світові фінансові кризи, залежність від імпорту, стан експорту;
- державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок;
- система оподаткування;
- ринкова кон'юнктура;
- воєнні дії на території України;
- порушення дисципліни з боку партнерів та інші.

Внутрішні фактори включають [11, с. 390]:

- обсяг і якість проданої продукції та товарів;
- ефективність використання фінансових ресурсів
- політика ціноутворення на малому підприємстві;
- рівень собівартості;
- рівень ефективності використання виробничих ресурсів підприємства;
- якість менеджменту та інші.

Перелічені фактори які впливають на фінансові результати діяльності малого підприємства, перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності.

Суттєвий вплив на собівартість товарів (робіт, послуг), а відповідно і фінансові результати спричинений ефективністю використання матеріальних ресурсів малим підприємством. Адже, доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єкта малого бізнесу залежить від двох основних факторів: структури складових витрат та цін на ресурси. Ціни на продукцію (товари, послуги) залежать від собівартості виробництва, якості продукції, ринку збуту продукції, цін підприємств-конкурентів. У свою чергу, використання матеріальних ресурсів малим підприємством, залежить від доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) від своєчасності поставок, наявності необхідних оборотних коштів, матеріаловіддачі, ефективності використання ресурсів. Використання основних засобів підприємством, характеризується фондовіддачею, забезпеченістю основними фондами, технічним озброєнням праці та ін.

Варто відзначити, що фінансові результати діяльності підприємства є комплексним взаємозалежним показником, що формуються поетапно, у вигляді різниці між доходами та витратами підприємства, на який впливають різні фактори що пов'язані з діяльністю суб'єкта господарювання. Таким чином, величина кінцевого фінансового результату діяльності малого підприємства залежить від багатьох факторів: прогнозованість та визначеність макроекономічних і мікроекономічних факторів впливу на фінансово-господарські процеси, конкурентні позиції на ринку товарів (робіт, послуг), зміна обсягів діяльності, порядок формування та використання прибутку, ефективний фінансовий менеджмент та інше [12, с. 31].

Формування фінансових результатів діяльності малого підприємства може змінюватись залежно від пріоритетів його розвитку. Якщо суб'єкт малого бізнесу націлений на досягнення високих темпів розвитку, зростання обсягу продажів, збільшення частки ринку, максимізацію прибутку, то метою формування фінансових результатів підприємства є високі темпи їхнього зростання. Якщо суб'єкт малого бізнесу націлений на стабілізацію своєї діяльності, при забезпеченні мінімального рівня рентабельності або навіть збиткової діяльності,

то формування фінансових результатів повинне бути націлене на отримання суми прибутку, що забезпечує поточну платоспроможність підприємства. Якщо в основу діяльності малого підприємства покладено забезпечення інтересів власників, то цільовою настановою формування кінцевих фінансових результатів є такі показники, як рентабельність інвестиційного або власного капіталу [15, с. 8].

Підприємства малого бізнесу швидко реагують на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, що спричиняє збитковість їх діяльності. Відповідно, аналіз фінансових результатів суб'єктів малого бізнесу відіграє ключову роль у забезпеченні ефективних форм господарювання на підприємствах, що впливають на процес прийняття фінансових та інвестиційних рішень.

На основі проведеного дослідження, варто зауважити, що вчені-економісти, пропонують для аналізу фінансових результатів діяльності підприємства використовувати як специфічні, так і загальноприйняті методи та методики аналізу, які представлено в таблиці 1.3.

Узагальнюючи дані таблиці 1.3, варто зауважити, що до основних методів аналізу фінансових результатів діяльності підприємства, автори відносять наступні: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, коефіцієнтний аналіз, факторний аналіз. Окремі науковців, аналізуючи фінансові результати діяльності підприємства, звертають увагу на горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз показників фінансової звітності.

Горизонтальний аналіз, за допомогою якого визначаються абсолютні і відносні відхилення величин окремих видів фінансових результатів діяльності підприємства за звітний період, а також у динаміці за певний період і дозволяє дати якісну характеристику виявлених змін [9].

Вертикальний аналіз або структурний аналіз передбачає «вивчення показників структури фінансових результатів діяльності підприємства, тобто питомої ваги окремих видів доходів і витрат в загальному підсумку, а також оцінку змін, які відбуваються в структурі» [37].

Трендовий аналіз ґрунтується на основі визначення тренду за інформацією

декількох періодів, тобто основної тенденції у динаміці показників фінансових результатів діяльності підприємства.

Таблиця 1.3 – Основні напрями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

Автор	Виділений напрям аналізу фінансових результатів
М. Білик, О. Павловська, Н. Прутуляк, Н. Невмержицька [2, с. 427]	<ul style="list-style-type: none"> – вертикальний і горизонтальний аналіз фінансових результатів підприємства; – факторний аналіз прибутку; – аналіз показників рентабельності; – факторний аналіз показників рентабельності; – аналіз витрат та оптимізації прибутку; – аналіз резервів збільшення прибутку.
Л. Полятикіна, С. Новикова [26, с. 173]	<ul style="list-style-type: none"> – оцінювання динаміки абсолютних показників фінансових результатів; – визначення спрямованості і розміру впливу окремих чинників на суму прибутку та рівень рентабельності; – виявлення й оцінювання можливих резервів зростання прибутку і рентабельності.
Б. Литвин, М. Стельмах [16, с. 37]	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка динаміки й складу фінансових результатів; – факторний аналіз прибутку від операційної діяльності; – аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва та прибутку; – аналіз рентабельності підприємства.
К. Багацька, Т. Говорушко, О. Шеремет [1, с. 102]	<ul style="list-style-type: none"> – аналіз динаміки абсолютних показників за звичайними видами діяльності; – аналіз структури звіту про фінансові результати. – аналіз динаміки видів прибутку; – аналіз використання чистого прибутку; – факторний аналіз прибутку (валового прибутку, операційного прибутку, прибутку до оподаткування, чистого прибутку); – аналіз впливу облікової політики на показники звіту про фінансові результати; – аналіз показників рентабельності підприємства; – планування фінансових результатів на основі результатів аналізу і планів розвитку підприємства.
Т. Рзаєва, О. Сереветник [28, с. 123]	<ul style="list-style-type: none"> – аналіз рівня, динаміки й структури фінансових результатів та показників, що їх формують; – аналіз рівня, динаміки й структури доходів і витрат у розрізі видів діяльності; – аналіз рівня, динаміки й структури фінансових результатів за видами діяльності підприємства; – факторний аналіз показників фінансових результатів, доходів та витрат; – аналіз показників рентабельності та дослідження впливу факторів, що обумовлюють їх динаміку.

Джерело: узагальнено за матеріалами [2, 1, 16, 26, 28]

Коефіцієнтний аналіз передбачає розрахунок «відношень між окремими позиціями однієї або різних форм звітності, визначення взаємозв'язків між показниками» [9].

Говорячи про аналіз фінансових результатів малих підприємства, варто зауважити, що аналіз не може бути зосереджений лише на вертикальному чи горизонтальному аналізі. Аналіз фінансових результатів діяльності малих підприємств необхідно здійснювати комплексно, оскільки він надає уявлення про певну сторону діяльності підприємства. Тому, комплексний аналіз дозволить об'єктивно оцінки результати діяльності малих підприємства та вчасно відреагувати на певні зміни. Виходячи з викладено, на рисунку 1.3 виокремлено основні етапи аналізу фінансових результатів аналізу малих підприємств.

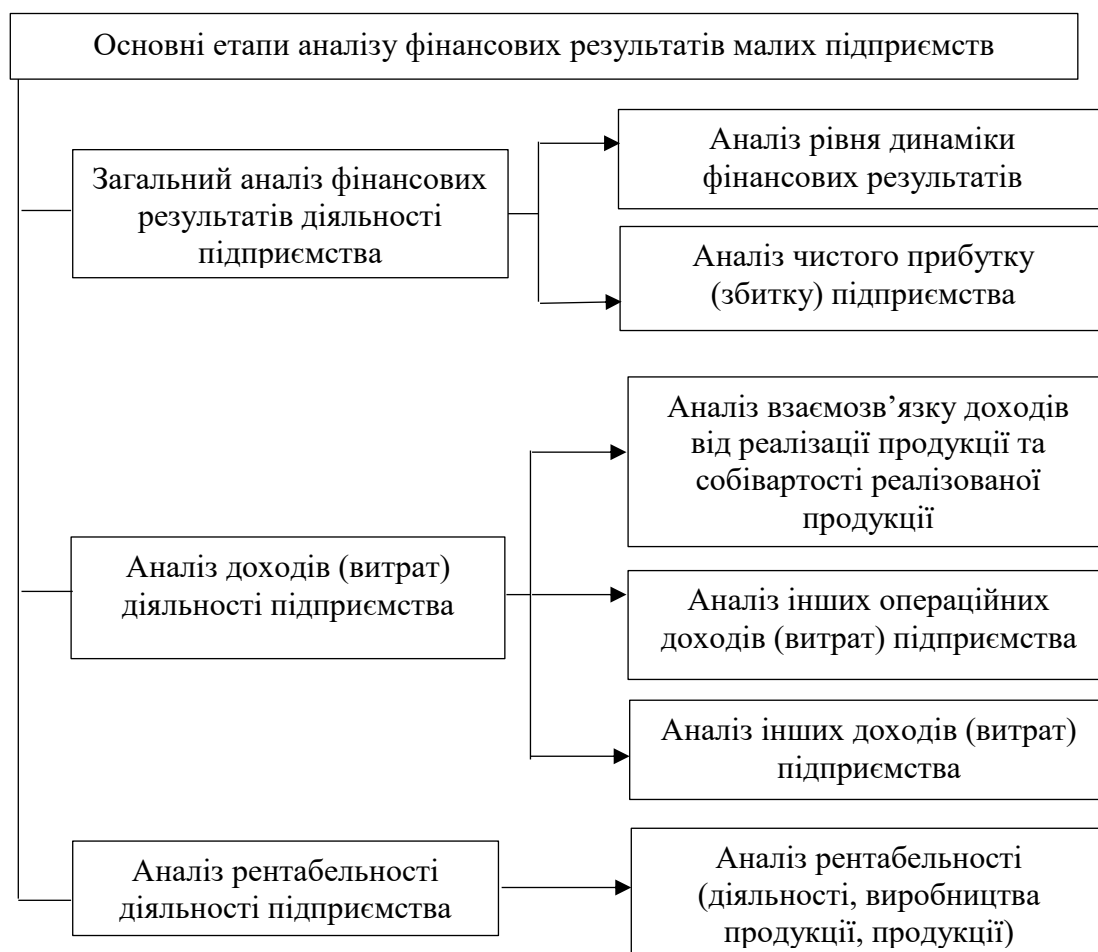

Рисунок 1.3 – Основні етапи аналізу фінансових результатів малих підприємств

Аналіз фінансових результатів діяльності малого підприємства, характеризуються системою абсолютних і відносних показників. Абсолютними показниками є прибуток або збиток, відносними показниками є значення рентабельності, яке характеризує відносний ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому і за його структурою, здійснених витрат чи отриманого доходу.

Найбільш складним етапом, що відрізняється від загальноприйнятих методик, є аналіз фінансових результатів, який включає аналіз доходів, витрат, прибутку і рентабельності суб'єкта малого підприємства. Фінансовими результатами діяльності суб'єкта малого бізнесу є дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, послуг), прибуток (збиток) як результат порівняння отриманих доходів і здійснених витрат діяльності. Тому доцільно аналіз результатів діяльності малого підприємства починати з аналізу доходів від різних видів діяльності. Далі необхідно здійснити аналіз витрати, що відшкодовуються отриманими підприємством доходами. В кінцевому результаті отримуємо прибуток (збиток), що найповніше відображає ефективність виробництва, обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Для малих підприємств, на відміну від великих підприємств, де виокремлюють, як мінімум, п'ять видів прибутку (валовий, операційний, прибуток від звичайної діяльності до і після оподаткування, чистий прибуток), аналізується лише чистий прибуток як різниця між загальною величиною доходів і загальною сумою витрат. Рентабельність, на відміну від абсолютного значення прибутку, є відносним показником, також характеризує ефективність роботи господарюючого суб'єкта малого бізнесу. Рентабельність вимірюється системою відносних показників, що характеризують ефективність роботи малих підприємств в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності, прибутковість окремих видів продукції. Показники рентабельності діяльності підприємства, слід порівняти між собою та із середньогалузевими показниками за видами економічної діяльності.

Відповідно аналіз фінансових результатів діяльності малих підприємств здійснюється на основі фінансової звітності, яка є необхідною і важливою

складовою інформаційного забезпечення фінансового аналізу, фінансового планування та прогнозування, основним джерелом інформації при проведенні аналізу господарської діяльності малого суб'єкта господарювання. «На основі її аналізу, можна не тільки зробити висновки про діяльність малого підприємства в минулому, оцінити перспективи розвитку та розробити заходи, спрямовані на підвищення ефективності його діяльності в майбутньому, а й оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності загалом, вивчити і проаналізувати механізми управління власним капіталом та прибутком, що важливо для акціонерів підприємства, його потенційних інвесторів і партнерів по бізнесу» [35].

Отже, аналіз фінансових результатів діяльності малих підприємств дає змогу оцінити стан діяльності суб'єкта господарювання, порівняти їх з нормативними значеннями та проаналізувати в часі, використовуючи при цьому різні методи, в залежності від критерію аналізу. Комплексний аналіз дає змогу отримати повну характеристику діяльності малого підприємства, а також оцінити його фінансові можливості на ринку.

2 Аналітико-практичні аспекти формування фінансових результатів діяльності малих підприємства

2.1 Аналіз фінансових результатів діяльності малих підприємств України та фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агрокрай» в 2020-2022 роках

Розвиток господарюючих суб'єктів малого бізнесу є одним із пріоритетних напрямів розвитку загальнодержавної та регіональної економічної політики України. Підприємства малого бізнесу залишаються важливою складовою ринкової економіки, ефективне функціонування яких, забезпечує створення нових робочих місць, сприяє збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, що дозволяє вирішувати важливі соціально-економічні проблеми, стимулює підвищення конкурентоспроможності та розвиток інновацій.

Через повномасштабну війну, діяльність малих підприємств зазнала істотних змін. Чимало підприємств малого бізнесу опинилися в районах активних бойових дій і змушені були евакуюватися в більш безпечні регіони або припинити роботу. Однак навіть ті суб'єкти малого бізнесу, які відносно далеко від обстрілів, потерпають через проблеми з логістикою та нестачу сировини.

За даними дослідження [10], 48 % підприємств малого бізнесу не можуть перевезти виробництво, 31 % не встигли це зробити, близько 20 % здійснили часткову релокацію бізнесу або в процесі переїзду. За підтримки державних органів влади, з початку повномасштабної війни з небезпечних територій України, було релоковано понад 800 підприємств малого бізнесу, 623 з яких зараз працюють і створюють робочі місця. Крім того, ще 239 малих підприємств, які планують переїхати, шукають відповідне місце або транспортні засоби [13].

Найбільшими центрами релокації в Україні стали більш безпечні регіони, а саме: Львівська область (24 %), Закарпатська область (14, 5%), Чернівецька

область (9,8 %), Івано-Франківська область (8,3 %), Хмельницька область (7,3 %) та Тернопільська область (6,3 %) [3].

В зв'язку з воєнним станом органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації по діяльності підприємств за період 2022-2023 років. Тому, за даними Державної служби статистики України [8], проведемо аналіз фінансово-господарської діяльності малих підприємств в Україні за 2017-2021 роки.

В таблиці 2.1 відображено дані щодо кількості великих, середніх, малих та мікропідприємств, які функціонували в Україні в 2017-2021 роках.

Таблиця 2.1 – Кількість суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємства в Україні у 2017-2021 роках

Роки	Кількість підприємств, од.	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		од.	частка, %	од.	частка, %	од.	частка, %	од.	частка, %
2017	338256	399	0,1	14937	4,4	322920	95,5	278102	82,2
2018	355877	446	0,1	16057	4,5	339374	95,4	292772	82,3
2019	380597	518	0,1	17751	4,7	362328	95,2	313380	82,3
2020	373822	512	0,1	17602	4,7	355708	95,1	307871	86,5
2021	370834	610	0,2	17502	4,7	352722	95,1	304650	82,2

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [8]

Як бачимо з наведених даних в таблиці 2.1, із загальної кількості діючих підприємств в 2021 році в Україні – 370834 од., частка середніх за розмірами підприємств складає 4,7 % або 17502 од., тоді як малих 95,1 % або 352722 од., з яких мікропідприємства займають 82,2 % або 304650 од. Кількість підприємств малого бізнесу протягом 2021 року зменшилася на 2986 од. В той час як питома вага, малих підприємств, в динаміці залишилася сталою протягом 2020-2021 років. Підприємства малого бізнесу є провідним у забезпеченні зайнятості населення України, оскільки забезпечують робочими місцями більше третини працездатного населення країни. Зокрема, з усієї чисельності працюючого

населення в 2021 році – 26,8 % або 1703,1 тис. осіб було зайнято на малих підприємствах.

При цьому структура сукупного обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) України за розмірами підприємств змінюється у бік зростання питомої ваги обсягів виробництва і реалізації продукції малими підприємствами, порівняно з великим та середнім бізнесом. Динаміку обсягу виробленої та реалізованої продукції малими підприємствами України наведено на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1 – Динаміку обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) малими підприємствами в 2017-2021 роках, тис. грн

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [8]

За даними рисунку 2.1, варто відзначити, що обсяг реалізованої продукції суб'єктами малого бізнесу протягом 2017-2020 років зростає. Протягом 2021 року обсяг реалізованої продукції підприємствами малого бізнесу зростає, в порівнянні з 2020 роком, на 512250507 тис. грн та склала 2576371441 тис. грн або 18,9 % від загального обсягу реалізованої продукції в Україні. З них обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) мікропідприємствами склав 862246302,5 тис. грн або 6,3 %.

Динаміка фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання малого бізнесу, які отримали збитки, характеризуються низхідною тенденцією. Найбільша частка малих підприємств, які отримали збитки була в 2020 році, що пов'язано з карантинними обмеженнями. На кінець 2020 року, питома вага прибуткових підприємств малого бізнесу склала 71,7 %, а частка збиткових – 28,9 %. Протягом 2021 року, питома вага підприємств, які за результатами діяльності отримали позитивний фінансовий результат зросла та склала 72,8 %, тоді як частка збиткових підприємств малого бізнесу зменшилася та склала 27,2 %.

Рисунок 2.2 – Частка підприємств малого бізнесу України які отримали прибутки та збитки в 2017-2021 роках

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [8]

На рисунку 2.3 подано динаміку фінансових результатів (прибуток чи збиток) підприємств малого бізнесу України в 2017-2021 роках.

На основі дослідження фінансових результатів діяльності малих підприємств, варто констатувати, що лише в 2017 та 2020 роках діяльність підприємств малого бізнесу була збитковою. Зокрема, в 2020 році отримані збитки підприємствами малого бізнесу склали 25529406,1 тис. грн. Протягом 2021 року діяльність підприємств покращилася, що підтверджує отриманням

підприємствами прибутку в 162021671,1 тис. грн, з яких прибутки мікропідприємств склали 35796522,7 тис. грн.

Зокрема, якщо діяльність середніх підприємства, протягом 2017-2021 років, була прибутковою, то діяльність малих підприємств була переважно збитковою увесь період, крім 2019 та 2021 років.

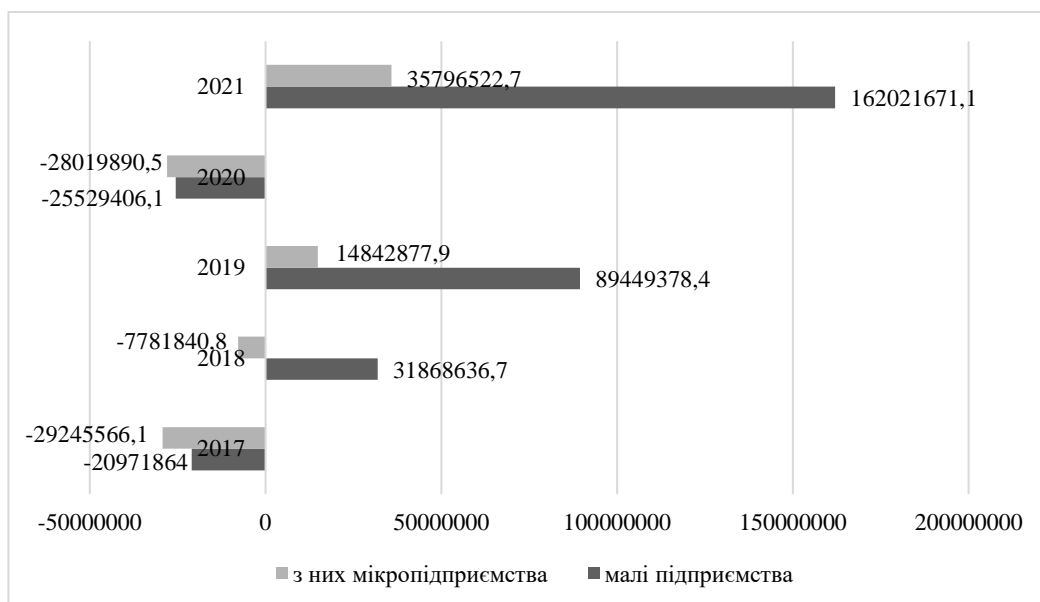

Рисунок 2.3 – Динаміка фінансових результатів діяльності малих підприємства протягом 2017-2021 років, тис. грн

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [8]

Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств середнього бізнесу, протягом аналізованого періоду, залишалася майже на одному рівні та коливалася в межах 5,0 – 5,4 %. Тоді як, у суб'єктів господарювання малого бізнесу рентабельність операційної діяльності зросла з 2,0 % у 2017 році до 11,1 % на кінець 2021 року, тобто більш як тричі (рисунок 2.4). Зазначене, «підтверджує, з одного боку, такі позитивні властивості малого бізнесу як гнучкість, швидкість реагування, мобільність та адаптивність, а з іншого слабкі сторони – високу чутливість до негативних змін у загальноекономічній ситуації, залежність і вразливість щодо зміни цін, стрибків інфляції, цін на кредитні ресурси, попиту і платоспроможності населення тощо» [3].

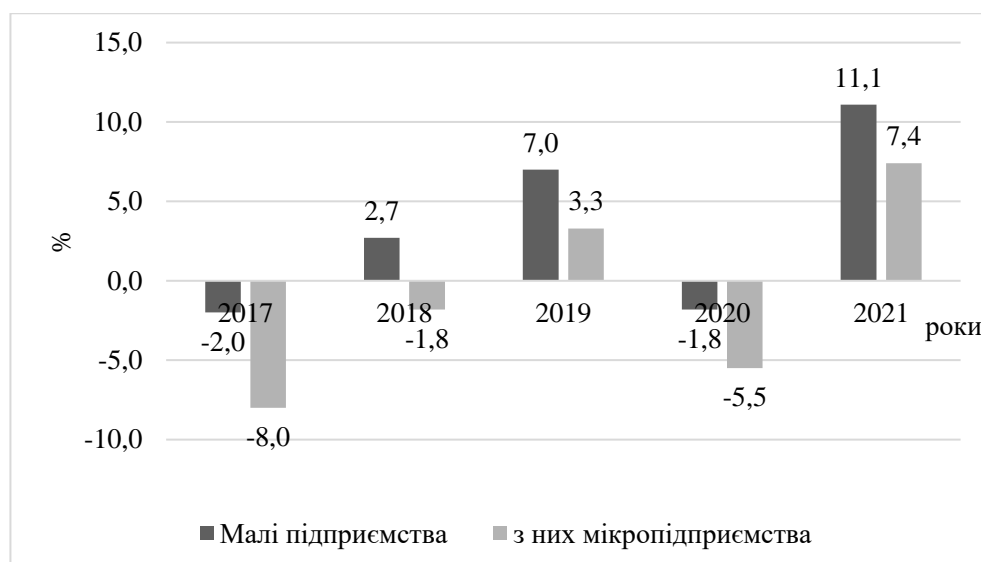

Рисунок 2.4 – Рівень рентабельності діяльності малих підприємств України в 2017-2021 роках

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [8]

Підсумовуючи, варто зауважити, що підприємства малого бізнесу працюють стабільно, але з досить незначним рівнем рентабельності, який покращився лише на кінець 2021 року. Тобто в суб'єктів малого бізнесу відсутній необхідний запас міцності для здійснення господарської діяльності під впливом фінансових ризиків та непередбачуваних ситуацій в економіці України, що підтвердилося в результаті воєнних дій на території України.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Агрокрай», зареєстровано в 2004 році в м. Красилові Хмельницької області. Основним видом діяльності підприємства є вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур (основний). Земельний фонд товариства складає – 2,1 тис. га. угідь. В 2021 році ТОВ «Агрокрай» побудовано автоматизований завод з переробки зерна Viligrain. Потужність переробки заводу складає 30 тон насіння в рік. На заводі автоматизовані всі виробничі потужності. Окрім того ТОВ «Агрокрай» має лабораторію контролю якості та безпеки продукції, що покращує його конкурентоспроможність на ринку вирощування та переробки зернових культур.

На основі фінансової звітності малого підприємства ТОВ «Агрокрай», м. Красилів Хмельницька область (додатки Б, В, Г), здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства за 2020-2022 роки. В таблиці А1 додатку А здійснено порівняльний аналіз динаміки абсолютних та відносних змін активів ТОВ «Агрокрай», в 2020-2022 роках.

Нематеріальні активи товариства на кінець 2020 року склали 196,4 тис. грн. На кінець 2021 року, вартість нематеріальних активів суттєво зменшилася, а саме на 123,1 тис. грн або 62,8 % та склала 73,3 тис. грн. Протягом 2022 року, нематеріальні активи підприємства зменшилися лише на 0,1 тис. грн або 0,14 % та склали 73,2 тис. грн.

В 2020-2021 роках вартість незавершених капітальних інвестицій склала 5257,5 тис. грн та 1098,0 тис. грн відповідно. Незавершені капітальні інвестиції пов'язані з будівництвом та введенням в експлуатацію автоматизований завод з переробки зерна Biligrain.

Вартість основних засобів ТОВ «Агрокрай», на кінець 2019 року, склала 111003,4 тис. грн. Протягом 2020 року, вартість основних засобів товариства зменшилася на 5339,3 тис. грн або 4,81 % та склала 105664,1 тис. грн. Протягом 2021 року, вартість основних засобів господарюючого суб'єкта зросла на 14601 тис. грн або 13,82 % та склала 120265,1 тис. грн.

Довгострокові біологічні активи ТОВ «Агрокрай» протягом аналізованого періоду склали 1269 тис. грн та були незмінними. Вартість довгострокових фінансових інвестицій товариства на кінець 2020 року склала 5674 тис. грн. Протягом 2021 року, вартість довгострокових фінансових інвестицій зросла на 19 тис. грн або 0,33 % та склала 5693 тис. грн. Протягом 2022 року вартість показника залишилася на рівні попереднього року.

Інші необоротні активи товариства на кінець 2020 року склали 3867,3 тис. грн. В 2021 році значення показника зросло на 2873,8 тис. грн або 74,31 % та склало 6741,1 тис. грн. На кінець 2022 року, вартість інших необоротних активів товариства з обмеженою відповідальністю, зросла на 462,3 тис. грн або 6,86 % та склала 7203,4 тис. грн.

Протягом 2020-2022 років, необоротні активи ТОВ «Агрокрай» характеризуються незначним коливанням як у бік збільшення, так і у бік зменшення. На кінець 2020 року, їх значення склало 127267,6 тис. грн. Протягом 2021 року, вартість необоротних активів зменшилася на 6729,1 або 5,1 % та склала 120538,5 тис. грн. На кінець 2022 року, вартість необоротних активів підприємства зросла та склала 134503,7 тис. грн, що відображено на рисунку 2.5.

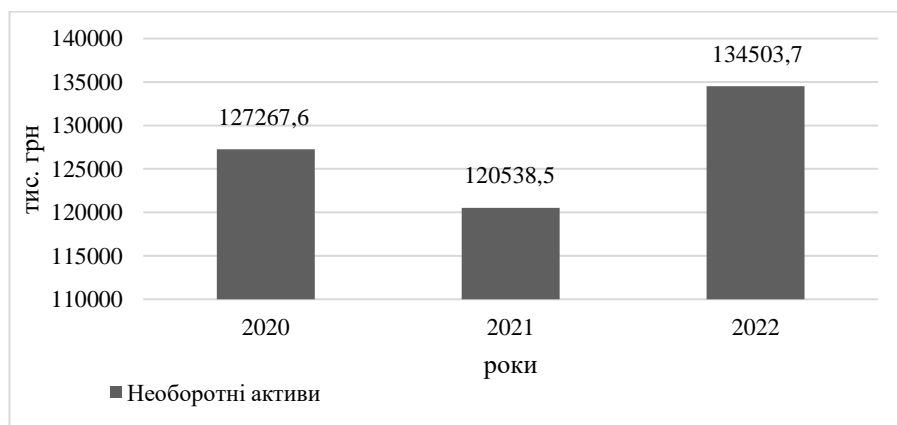

Рисунок 2.5 – Динаміка необоротних активів ТОВ «Агрокрай» в 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці А1 додатку А

На кінець 2020 року запаси ТОВ «Агрокрай» склали 72445,3 тис. грн. Протягом 2021 року вартість запасів суб'єкта господарювання зросла на 32,22 % або 24066,3 тис. грн та склала 96511,6 тис. грн. В 2022 року значення показника зросло на 48598,8 тис. грн або 50,36 % і склала 145110,4 тис. грн.

Дебіторська заборгованість товариства за товари, роботи, послуги на кінець 2020 року склала 7628,7 тис. грн. Протягом 2021 року, вартість дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги ТОВ «Агрокрай» зменшилася на 3918,9 тис. грн або 51,37 % та склала 3709,8 тис. грн. На кінець 2022 року значення показника зросло на 5296,5 тис. грн або 142,77 % та склало 9006,3 тис. грн. Вартість дебіторської заборгованості ТОВ «Агрокрай» за розрахунками з бюджетом, на кінець 2020 року склала 33 тис. грн. Протягом 2021 року значення показника зросло на 5035 тис. грн або 15257,5 % та становив 5068 тис. грн. На кінець 2022 року вартість дебіторської заборгованості за

розрахунками з бюджетом зменшилася на 4445,7 тис. грн або 87,22 % та склав 622,3 тис. грн. Інша поточна дебіторська заборгованість суб'єкта малого бізнесу, на кінець 2020 року склала 7407,9 тис. грн. Протягом 2021 року значення показника зросло на 12171,1 тис. грн або 164,3 % та склало 19579 тис. грн. В 2022 році інша поточна дебіторська заборгованість підприємства склала 2787,5 тис. грн, а її приріст склав 16791,5 тис. грн або 85,36 %.

Грошові кошти ТОВ «Агрокрай», на кінець 2020 року склали 5371,5 тис. грн. В 2021 році, вартість грошових коштів товариства та їх еквівалентів зменшилася на 4690,6 тис. грн або 87,32 % та склала 680,9 тис. грн. На кінець 2022 року значення показника збільшилося на 1799,6 тис. грн або 264,3 % і склало 2480,5 тис. грн. Витрат майбутніх періодів товариства, на кінець 2020 року склали 42,5 тис. грн. Їх значення зменшилося на кінець 2021 року на 42,5 тис. грн або 10 % та було на рівні нульового значення.

Загальна вартість оборотних активів ТОВ «Агрокрай» на кінець 2020 року склала 92928,9 тис. грн. Протягом 2021 року вартість оборотних активів товариства зростає на 32620,4 тис. грн або 35,1 % та склала 125549,3 тис. грн. В 2022 році загальна вартість оборотних активів суб'єкта господарювання зменшилася на 34457,6 тис. грн або 27,45 % та склала 160006,9 тис. грн. На рисунку 2.8 відображено динаміку оборотних активів підприємства (рисунки 2.6).

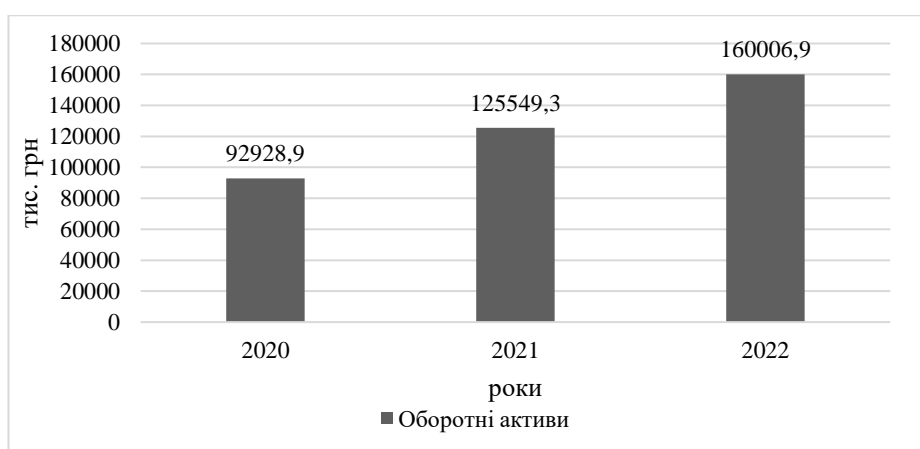

Рисунок 2.6 – Динаміка оборотних активів ТОВ «Агрокрай» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці А1 додатку А

Загальний обсяг активів ТОВ «Агрокрай» протягом аналізованого періоду зростає. В 2020 року вартість активів суб'єкта господарювання склала 220196,5 тис. грн. Протягом 2021 року активи товариства зросли на 25891,3 тис. грн або 11,76 % та склали 246087,8 тис. грн. На кінець 2022 року, активи товариства зросли на 48422,8 тис. грн або 19,68 % та склали 294510,6 тис. грн.

В таблиці А2 додатку А, наведено динаміки фінансових ресурсів, які є у розпорядженні ТОВ «Агрокрай» та зроблено їх аналіз за 2020-2022 роки.

В 2020 році зареєстрований (пайовий) капітал товариства склав 21 тис. грн. В 2021-2022 роках зареєстрований капітал суб'єкта господарювання склав 321,5 тис. грн, та зрів в порівнянні з 2020 роком на 300,5 тис. грн або 1430,95 %. Резервний капітал підприємства в 2020-2022 роках склав 13456 тис. грн та був незмінний протягом всього аналізованого періоду. На кінець 2020 року, вартість нерозподіленого прибутку ТОВ «Агрокрай» склала 150300,1 тис. грн. Значення показника, протягом 2021 року, зросло на 24979,1 тис. грн або 16,62 % та склало 175279,2 тис. грн. Протягом 2022 року нерозподілений прибуток товариства збільшився на 32859,6 тис. грн або 18,75 % та склав 208138,8 тис. грн.

Протягом аналізованого періоду власний капітал підприємства характеризується тенденцією до зростання. Загальна вартість власного капіталу ТОВ «Агрокрай» в 2020 році склала 163777,1 тис. грн. Власний капітал суб'єкта господарювання, протягом 2021 року, збільшився на 25279,6 тис. грн або 15,44 % та склав 189056,7 тис. грн. На кінець 2022 року вартість власного капіталу товариства склала 221916,3 тис. грн та зросла, в порівнянні з попереднім періодом на 32859,6 тис. грн або 17,38 %. Динаміку власного капіталу ТОВ «Агрокрай» в аналізованому періоді представлено на рисунку 2.7.

Поточні зобов'язання ТОВ «Агрокрай» складаються з банківської кредиторської заборгованості та поточної кредиторської заборгованості підприємства. Короткострокові кредити банків в 2019 році склали 36416,5 тис. грн. В 2020 році вартість короткострокових кредитів які отримані від банківських установ, зросла на 2640,1 тис. грн або 7,25 % та склали 39056,6 тис.

грн. Станом на кінець 2022 року, значення показника збільшилося на 12117,4 тис. грн або 31,03 % та склало 51174,0 тис. грн.

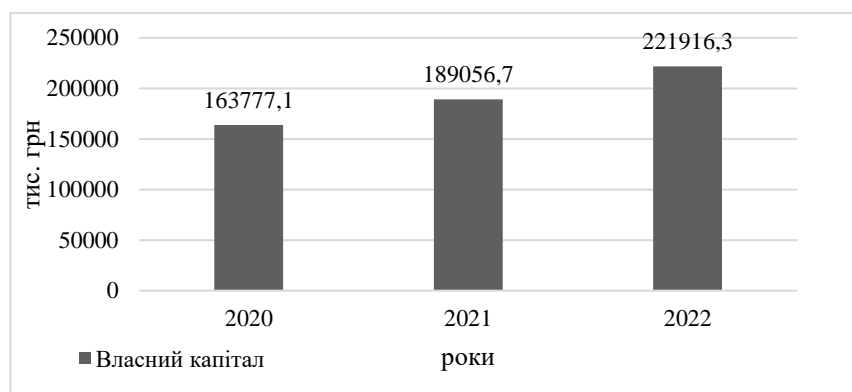

Рисунок 2.7 – Динаміка власного капіталу ТОВ «Агрокрай» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці А1 додатку А

Поточна кредиторська заборгованість підприємства за товари, роботи, послуги в 2020 році склала 7290,1 тис. грн. Протягом 2021 року, значення показника зменшилося на 1548,6 тис. грн або 21,24 % та склало 5741,5 тис. грн. На кінець 2022 показник зріс на 4839 тис. грн або 84,28 % та склав 10580,5 тис. грн.

Поточна кредиторська заборгованість ТОВ «Агрокрай» за розрахунками з бюджетом на кінець 2020 року склала 391,8 тис. грн. Значення показника, протягом 2021 року зросло на 377 тис. грн або 96,22 % та склало 768,8 тис. грн. На кінець 2022 році вказаний показник зменшився на 663 тис. грн або 86,24 % та склав 105,8 тис. грн. Поточна кредиторська заборгованість товариства за розрахунками зі страхування в 2020 році склала 75,5 тис. грн. В 2021 році показник зменшився на 100 % та дорівнював нульовому значенню.

Поточна кредиторської заборгованості ТОВ «Агрокрай» за розрахунками з оплати праці, на кінець 2020 року склала 72,1 тис. грн. Протягом 2021 року, вказаний показник зріс на 471,1 тис. грн або 653,4 % та склав 543,2 тис. грн. На кінець 2022 року абсолютне значення показника склало 684,3 тис. грн та зросло, протягом року, на 141,1 тис. грн або 25,98 %. Вартість інших поточних

зобов'язань суб'єкта господарювання, на кінець 2020 року, склала 8218,2 тис. грн. Протягом 2021 року, їх сума збільшилася на 32,89 % або 2702,8 тис. грн та склала 10921,0 тис. грн. На кінець 2022 року, вартість інших зобов'язань товариства зменшилася, в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року на 7,98 % або 871,3 тис. грн та склала 10049,7 тис. грн.

Загальна вартість поточних зобов'язань ТОВ «Агрокрай» протягом аналізованого періоду, зростає. На кінець 2020 року їх сума склала 52464,2 тис. грн. Протягом 2021 року вартість поточних зобов'язань суб'єкта господарювання збільшилася на 4566,9 тис. грн або 8,7 % та склала 57031,1 тис. грн. На кінець 2022 року, значення показника склало 72594,3 тис. грн, що на 27,29 % або 15563,2 тис. грн більше, ніж у 2021 році (рисунок 2.8).

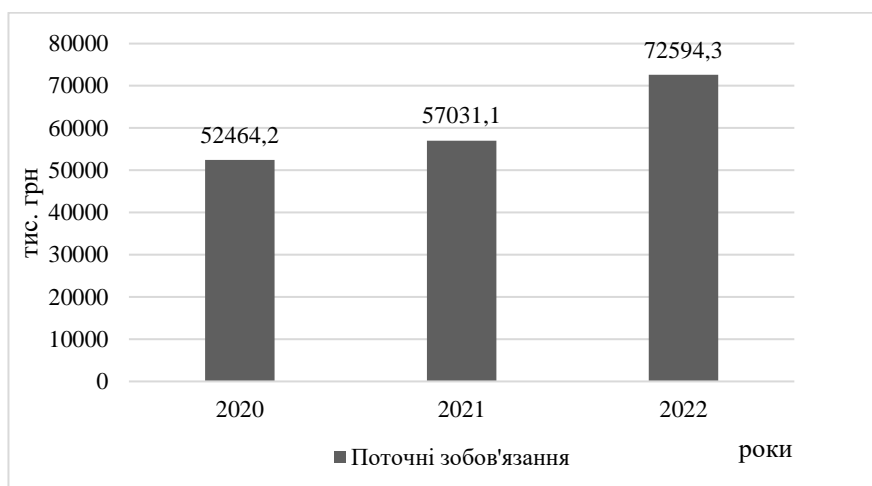

Рисунок 2.8 – Динаміка поточних зобов'язань ТОВ «Агрокрай» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці А1 додатку А

Загалом, протягом досліджуваного періоду, варто відзначити позитивну динаміку зростання сума власного капіталу підприємства, що є позитивним результатом діяльності ТОВ «Агрокрай», що відображає покращення добробуту власників підприємства. Варто відмітити, що збільшення нерозподіленого прибутку свідчить про те, що отриманий за звітний період прибуток залишається в обороті, збільшуючи фінансові ресурси, а відповідно і фінансові можливості підприємства.

2.2 Напрями покращення фінансових результатів діяльності ТОВ «Агрокрай»

Позитивний фінансовий результат або прибуток є одним із узагальнюючих показників діяльності підприємства, що характеризує його кінцевий результат. Від розміру отриманого прибутку залежить формування оборотних коштів, виконання зобов'язань перед бюджетом, платоспроможність, погашення поточних зобов'язань за розрахунками з заробітної плати тощо. Розмір прибутку відображає всі аспекти діяльності господарюючого суб'єкта.

Розглянемо формування та динаміку фінансових результатів діяльності досліджуваного підприємства в 2020-2022 роках, яку представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Фінансові результати діяльності ТОВ «Агрокрай» у 2020-2022 роках

Показник	2020 р., тис. грн	2021 р., тис. грн	2022 р., тис. грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст/ зменшення), %	
				2021 / 2020 рр.	2022 / 2021 рр.	2021 / 2020 рр.	2022 / 2021 рр.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	77767,3	129720,1	142018,5	51952,8	12298,4	66,81	9,48
Інші операційні доходи	1412,3	3431,2	16548,1	2018,9	13116,9	142,95	382,28
Інші доходи	3,5	218,6	1099,4	215,1	880,8	6145,71	402,93
Разом доходи	79183,1	133369,9	159666,0	54186,8	26296,1	68,43	19,72
Собівартість реалізованої продукції	42890,0	75968,3	94078,9	33078,3	18110,6	77,12	23,84
Інші операційні витрати	14088,4	28943,2	26247,6	14854,8	-2695,6	105,44	-9,31
Інші витрати	633,3	3479,3	6479,9	2846	3000,6	449,39	86,24
Разом витрати	57611,7	108390,8	126806,4	50779,1	18415,6	88,14	16,99
Фінансовий результат до оподаткування	21571,4	24979,1	32859,6	3407,7	7880,5	15,80	31,55
Податок на прибуток	–	–	–	–	–	–	–
Чистий прибуток	21571,4	24979,1	32859,6	3407,7	7880,5	15,80	31,55

Джерело: пораховано за даними звітності підприємства (додатки Б, В, Г).

На основі проведеного аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ «Агрокрай», варто зауважити, що протягом 2020-2022 років чистий дохід від реалізації продукції підприємства зростає. Зокрема, в 2020 році суб'єкт господарювання отримав 77767,3 тис. грн чистого доходу від реалізації продукції. Протягом 2021 року дохід суб'єкта господарювання від реалізації продукції зріс на 51952,8 тис. грн або 66,81 % та склав 129720,1 тис. грн. Зростання доходу від реалізації продукції пояснюється суттєвим зростанням в 2021 році собівартості реалізованої продукції, що пов'язано зі зростанням цін на сировину та матеріали, а також інфляційними процесами в країні. На кінець 2022 року, чистий дохід від реалізації продукції отриманий ТОВ «Агрокрай» збільшився на 12298,4 тис. грн або 9,48 % та склав 142018,5 тис. грн.

Інші операційні доходи товариства в 2020 році склали 1412,3 тис. грн. В 2021 році значення показника склало 3431,2 тис. грн та зросло, в порівнянні з попереднім роком, на 2018,9 тис. грн або 142,35 %. Протягом 2022 року, інші операційні доходи підприємства суттєво зросли, а саме на 13116,9 тис. грн або 382,28 % та склали 16548,1 тис. грн. Інші доходи ТОВ «Агрокрай» протягом 2020-2022 років коливалися в межах від 3,5 до 1099,4 тис. грн.

Загальний розмір доходів, отриманих підприємством в 2020 році склав 79183,1 тис. грн. В 2021 році, підприємство наростило свої доходи на 54186,8 тис. грн або 68,43 %, сума яких на кінець року, склала 133369,9 тис. грн. В 2022 році, товариство отримало 159666 тис. грн доходів, що на 26296,1 тис. грн або 19,72 % більше за показник попереднього звітного періоду.

В 2020 році собівартість реалізованої продукції суб'єктом господарювання склала 42890,0 тис. грн. На кінець 2021 року собівартість реалізованої продукції товариства, зросла на 33078,3 тис. грн або 77,12 % та склала 94078,9 тис. грн, що пов'язано зі зростанням рівня інфляції в країні. Протягом 2022 року собівартість реалізованої продукції товариства зменшилася на 2695,6 тис. грн або 9,31 % та склала 26247,6 тис. грн.

Інші операційні витрати товариства в 2020 році склала 14088,4 тис. грн. На кінець 2021 року сума інших операційних витрати ТОВ «Агрокрай», зросла

14854,8 тис. грн або на 105,44 % та склали 28943,2 тис. грн. На кінець 2022 року інші операційні витрати товариства склали 26247,6 тис. грн, що на 29,41 % або 1095,6 тис. грн більше, ніж у попередньому періоді.

Інші витрати товариства в 2020 році склали 633,3 тис. грн. В 2021 році, в порівнянні з 2020 роком, їх сума зросла на 2846 тис. грн або 449,39 % та склали 3479,3 тис. грн. На кінець 2022 року, сума інших витрат понесена ТОВ «Агрокрай» склали 6479,9 тис. грн, та зросла, в порівнянні з попереднім роком, на 7880,5 тис. грн або 31,55 %.

На кінець 2020 року досліджуване підприємство понесло витрати в розмірі 57611,7 тис. грн. На кінець 2021 року, загальний розмір витрат товариства зріс на 50779,1 тис. грн або 88,14 % та склав 108390,8 тис. грн. В 2022 році розмір витрат отриманих підприємством, склав 126806,4 тис. грн, що більше від попереднього року, на 18415,6 тис. грн або 16,99 %.

Політик керівництва та служби фінансового менеджменту щодо забезпечення перевищення темпів зростання доходів над витратами на ТОВ «Агрокрай» сприяла формуванню позитивного фінансового результату до оподаткування, який склав 21571,4 тис. грн в 2020 році і зріс протягом 2021 року до 24979,1 тис. грн, або на 15,8 %. На кінець 2022 року, фінансові результати діяльності товариства зросли на 7880,5 тис. грн або 31,55 % та склали 32859,6 тис. грн.

ТОВ «Агрокрай», є платником податку який перебуває на спрощеній системі оподаткування, тому податок на прибуток не відображено в звіті про фінансові результати діяльності підприємства.

За результатами здійснення фінансово-господарської діяльності в 2020 році досліджуване підприємство, отримало прибуток в розмірі 21571,4 тис. грн. Розмір чистого прибутку підприємства протягом 2021 року зріс та склав на кінець року 24979,1 тис. грн. На кінець 2022 року розмір чистого прибутку ТОВ «Агрокрай» склав 32859,6 тис. грн, що більше в порівнянні з попереднім звітним періодом на 7880,5 тис. грн. Динаміку зміни розміру чистого прибутку отриманого ТОВ «Агрокрай», в 2020-2022 роках наведено на рисунку 2.9.

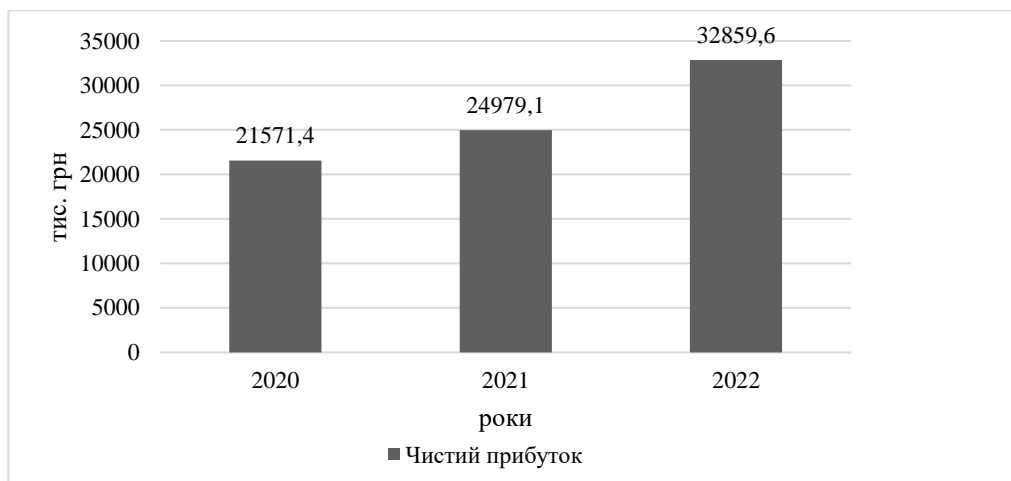

Рисунок 2.9 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «Агрокрай» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці А1 додатку А

Отже, варто зауважити, що протягом аналізованого періоду діяльність ТОВ «Агрокрай» є прибутковою. Найбільше прибутку підприємство отримало в 2022 році, що відображає позитивну тенденцію товариства, з позиції фінансової стабільності, незалежності та стратегічного фінансового розвитку на перспективу.

Ефективна діяльність суб'єкта господарювання підтверджується його рентабельністю. Ефективне функціонування підприємства дає можливість легко адаптуватися до зміни умов внутрішнього і зовнішнього середовища. Рівень рентабельності малого підприємства залежить від величини прибутку, товарної продукції (робіт, послуг), витрат виробництва, величини основних виробничих фондів і нормованих обігових засобів [4, с. 45].

Показники рентабельності діяльності підприємства більш повно, ніж прибуток, розкривають остаточні результати господарювання, тому що їх величина характеризує співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами, тобто вони показують питому вагу прибутку в кожній грошовій одиниці витрат. Показники рентабельності діяльності підприємства є важливими характеристиками формування прибутку суб'єкта господарювання, оскільки вони більш повно, ніж прибуток, визначають узагальнюючі результати діяльності.

Аналіз та оцінка рентабельності суб'єкта господарювання дає змогу виявити тенденції розвитку, визначити напрями покращення діяльності підприємства, а також виявити резерви зростання прибутковості підприємства, що в кінцевому підсумку дає змогу підприємству покращити фінансові результати його функціонування. Тому, наступним етапом оцінки фінансових результатів діяльності ТОВ «Агрокрай» є оцінка показників рентабельності діяльності підприємства в 2020-2022 роках, яка представлена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Оцінка ефективності діяльності ТОВ «Агрокрай» в 2020-2022 роках за показниками рентабельності

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-), пункти	
				2021 / 2020 рр.	2022 / 2021 рр.
Рентабельність активів	0,11	0,12	0,12	0,01	0,00
Рентабельність власного капіталу	0,14	0,14	0,16	0,00	0,02
Рентабельність діяльності	0,28	0,19	0,23	-0,09	0,04
Рентабельність виробництва продукції	0,50	0,33	0,35	-0,17	0,02
Рентабельність продукції	0,37	0,23	0,35	-0,14	0,12

Джерело: пораховано за даними звітності підприємства (додатки Б, В, Г).

Рентабельність активів підприємства в 2020 році склала 0,11. Тоді як, протягом 2021, показник рентабельності активів покращився та зріс на 0,01 пункти і склав 0,12. Рентабельність активів підприємства характеризує ефективність використання активів господарюючим суб'єктом. Протягом аналізованого періоду, ТОВ «Агрокрай» не повною мірою використовувало наявні активи для покращення ефективності та прибутковості підприємства.

Рентабельність власного капіталу досліджуваного підприємства, характеризує ефективність вкладених ним коштів в господарську діяльність. В 2020-2021 роках, показник рентабельності власного капіталу становив 0,14. На кінець 2022 року, значення показника зросло на 0,02 пункти та склало 0,14, що характеризує позитивні зміни вкладення власного капіталу в розвиток ТОВ «Агрокрай».

Рентабельність діяльності підприємства протягом аналізованого періоду показує тенденцію до спадання. Так, на кінець 2020 року, показник мав значення 0,28. В 2021 році значення показника змінилося в бік зменшення, а саме на 0,09 пункти, який склав 0,19. Протягом 2022 року, рівень рентабельності діяльності товариства зріс на 0,04 пункти, в порівнянні з аналогічним звітним періодом попереднього року, та склав 0,23. Вказаний показник характеризує ефективність господарської діяльності ТОВ «Агрокрай», яка в 2021 році погіршилася, а на кінець 2022 року покращилася, проте не досягла рівня 2020 року.

Показник рентабельності виробництва продукції характеризує рівень виробничої діяльності підприємства. З наведених в таблиці 2.3 даних, відзначимо, що виробнича діяльність підприємства в 2021-2022 роках погіршилася. Так, рівень рентабельності виробничої продукції на кінець 2020 року склав 0,5. Тоді як, на кінець 2021 року, значення показника зменшилося на 0,17 пункти та склало 0,33. На кінець 2022 року, рівень рентабельності виробництва продукції зріс на 0,02 пункти, в порівнянні з аналогічним періодом 2021 року, та склав 0,35.

Прибутковість підприємства від основної діяльності, протягом аналізованого періоду, характеризується тенденцією до зменшення. Про що свідчить рівень рентабельності продукції, який на кінець 2020 року склав 0,37. На кінець 2021 року, значення показника склало 0,23 та зменшилося, в порівнянні з аналогічним періодом 2020 року на 0,14 пункти. В 2022 році, рівень рентабельності продукції ТОВ «Агрокрай» зріс на 0,12 пункти, в порівнянні з 2021 роком, та склав 0,35.

З проведеного аналізу, варто зауважити, що для успішного розвитку ТОВ «Агрокрай» та забезпечення ефективності його діяльності в майбутньому, керівництву необхідно постійно працювати над пошуком шляхів максимізації прибутку та напрямів підвищення рівня рентабельності підприємства. Важливим моментом вказаного процесу, є виявлення факторів що впливають на показники прибутковості (рентабельності) підприємства, пошук резервів їхнього зростання та обґрунтування і розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

На рисунку 2.10 представлено основні резерви щодо підвищення прибутковості та покращення рівня рентабельності ТОВ «Агрокрай», з поділом їх на тактичні і стратегічні.

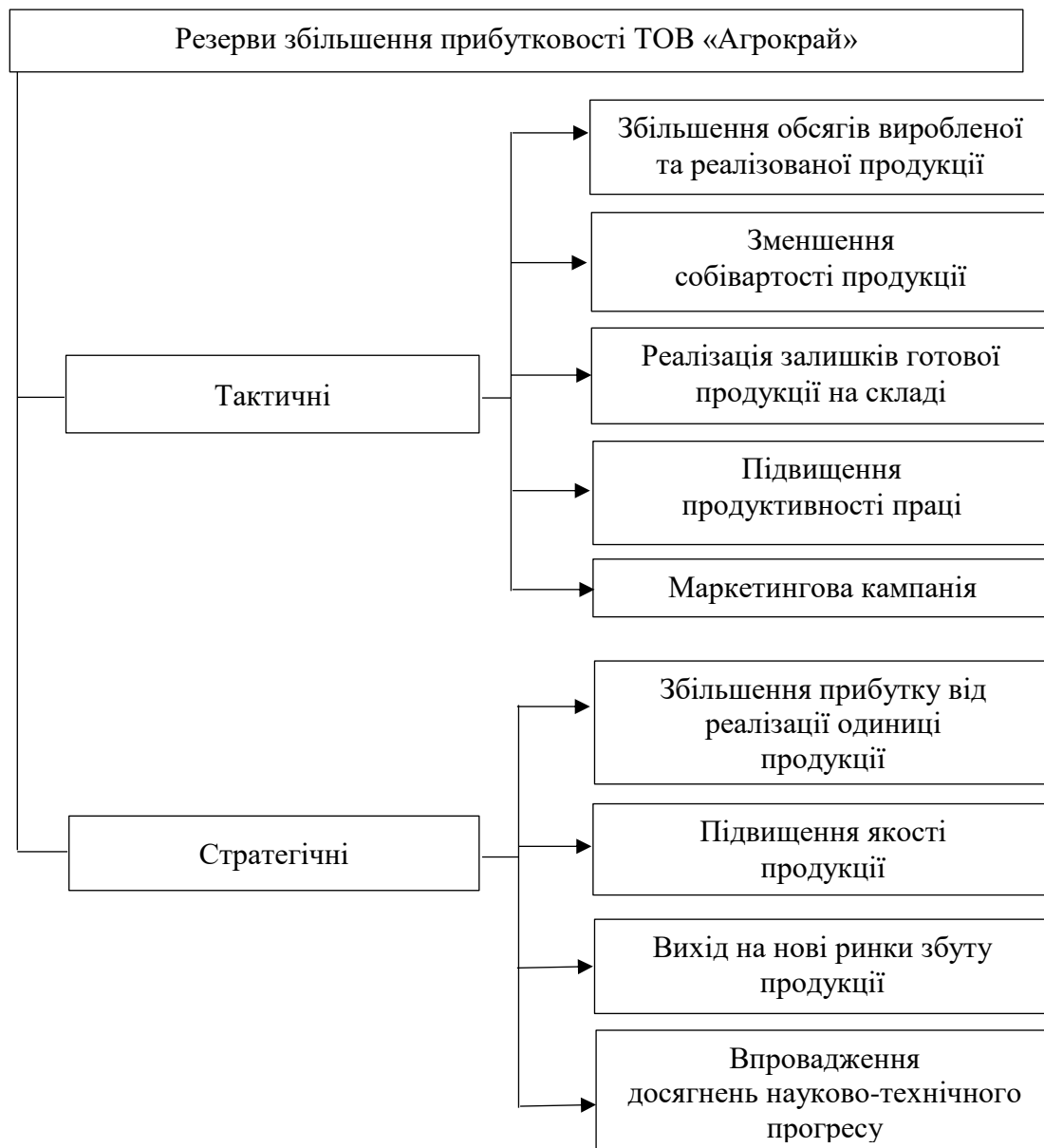

Рисунок 2.10 – Резерви збільшення прибутковості ТОВ «Агрокрай»

Джерело: узагальнено на основі [6, 14]

Тактичні резерви (елементні) включають: збільшення виробництва та обсягів реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг); зниження собівартості продукції та структурні зміни виробництва та реалізації продукції. Стратегічні

резерви (комплексні) пов'язані з діяльністю підприємства на перспективу. Стратегічні резерви складаються з окремих складових, зміна яких має різноспрямований характер: одні з них поліпшують кінцевий результат під час виконання, а інші погіршують.

Одним із дієвих способів збільшення прибутку ТОВ «Агрокрай» є збільшення виробництва та збуту. Проте, в першу чергу необхідно дослідити рівень попиту на продукцію підприємства. Якщо є додатковий попит, суб'єкт господарювання має спробувати захопити цю частину ринку, що принесе додатковий прибуток з кожної проданої одиниці товару. Проте із збільшенням обсягів збуту продукції (товарів, робіт, послуг), зростуть і виробничі витрати підприємства, що в кінцевому підсумку призведе до збитків підприємства. Тому варто максимізувати позитивний фінансовий результат (прибуток), збільшуючи виробництво продукції до тих пір, поки граничний дохід буде дорівнюватиме граничним витратами, тобто коли витрати на виробництво додаткової продукції не дорівнюють виручці від їх реалізації [14, с. 289].

Ще одним дієвим та простим способом покращення рівня прибутковості ТОВ «Агрокрай» – є підвищення ціни на товари (роботи, послуги). Фактично ціну потрібно підвищувати до тих пір, поки її підвищення не змінить попит. На цьому етапі, доцільно визначити поріг ціни який буде прийнятним для покупців, на основі опитування покупців або аналізу цінової політики конкурентів. «Однак якщо одночасно з підвищенням ціни падає попит на товари, це не означає, що впаде і прибуток підприємця. Все визначається еластичністю попиту за ціною. У цьому випадку необхідно визначити, на скільки впадуть продажі, розрахувати можливий збиток і потім порівняти його з додатковим доходом від підвищення ціни реалізації» [6]. Якщо аналіз показує, що зростання прибутку можна досягти за рахунок підвищення ціни, подумайте про те, щоб зробити це за рахунок

Значний вплив на покращення прибутковості підприємства, зокрема і ТОВ «Агрокрай» має якість продукції. Товариству потрібно здійснювати аналіз асортименту продукції, на постійній основі та визначати – якісна і дорога, чи неякісна і дешева. Залежно від цього необхідно коригувати товарну політику

підприємства. Якщо покупці ТОВ «Агрокрай» готові платити за бренд, тоді доцільно збільшувати дохід від продажів, встановивши високу ціну на продукт з унікальною маркою. ТОВ «Агрокрай» в 2021 році побудував автоматизований завод з переробки зерна «Viligrain», що відкрило нові можливості для фермерства та є засобом для забезпечення конкурентних переваг підприємства на ринку.

Окрім того, будівництво заводу «Viligrain» забезпечило покращення якості продукції, за рахунок чого можна підвищити ціну на продукцію та збільшити прибутковість ТОВ «Агрокрай».

Підсумовуючи, слід зазначити, що зростання прибутковості підприємства є необхідною умовою покращення фінансових результатів діяльності підприємства, його ефективного функціонування на ринку. Вибору на пряму підвищення прибутковості ТОВ «Агрокрай» має передувати оцінка ймовірності приросту прибутку та можливостей для його реалізації. Пропоновані рекомендації здатні здійснити найбільш істотний вплив на формування прибутку підприємства, забезпечивши цим його ефективність діяльності та підвищення рівня рентабельності.

Висновки

В першому розділі кваліфікаційної роботи вивчено економічну сутність та структуру фінансових результатів діяльності малих підприємств. Огляд та аналіз джерел економічної літератури, дав змогу зробити висновки про неоднозначність уявлень щодо сутності фінансових результатів. В переважній більшості визначень, поняття «фінансові результати» трактуються, як різниця між доходами та витратами діяльності підприємства, підсумок якої є отримання прибутку або збитку, що приводить до зростання або зменшення власного капіталу підприємства. Критичний аналіз визначень поняття «фінансові результати», дав змогу розмежовувати поняття фінансового результату діяльності підприємства, з точки зору економічного аспекту та як результату діяльності господарюючого суб'єкта та виділити його характерні ознаки з позиції загальноекономічного, податкового, управлінського та обліково-аналітичного підходів. Відсутність єдиного, узагальненого підходу до класифікації фінансових результатів діяльності малих підприємств сприяв систематизації існуючих класифікаційних ознак та їх поділу на відповідні види.

Формування фінансових результатів малих підприємств регулюється методикою наведеною в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність». Відповідно до якого, малі підприємства складають «Звіт про фінансові результати» за спрощеною формою, на основі скорочених груп показників. На основі проведеного дослідження, виявлено що на формування фінансових результатів діяльності суб'єктів малого бізнесу впливають різні фактори, які поділяються на макроекономічні (зовнішні) та мікроекономічні (внутрішні). Обґрунтовано, що суб'єкти малого бізнесу швидко реагують на зміни середовища їх діяльності, а відповідно аналіз фінансових результатів відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємства. В роботі виокремлено основні напрями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.

В другому розділі кваліфікаційної роботи здійснено аналіз фінансових результатів діяльності малих підприємств України. Доведено, що через повномасштабну війну, діяльність малих підприємств зазнала істотних змін. В зв'язку з воєнним станом органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації по діяльності підприємств за період 2022-2023 років. Тому, за даними Державної служби статистики України, здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності малих підприємств за 2017-2021 роки. Загальна кількість діючих підприємств в 2021 році в Україні – 370834 од., частка середніх за розмірами підприємств складає 4,7 % або 17502 од., тоді як малих 95,1 % або 352722 од., з яких мікропідприємства займають 82,2 % або 304650 од. Обсяг реалізованої продукції суб'єктами малого бізнесу зростає. Динаміка фінансових результатів суб'єктів господарювання малого бізнесу, які отримали збитки, характеризуються низхідною тенденцією. Найбільша частка малих підприємств, які отримали збитки була в 2020 році, що пов'язано з карантинними обмеженнями. На основі дослідження фінансових результатів діяльності малих підприємств, варто констатувати, що лише в 2017 та 2020 роках діяльність підприємств малого бізнесу була збитковою. Підприємства малого бізнесу працюють стабільно, але з досить незначним рівнем рентабельності, який покращився лише на кінець 2021 року.

В роботі здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агрокрай», яке зареєстровано в 2004 році в м. Красилові Хмельницької області. Основним видом діяльності підприємства є вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур. Протягом 2020-2022 років, необоротні активи ТОВ «Агрокрай» характеризуються незначним коливанням як у бік збільшення, так і у бік зменшення. Загальна вартість оборотних активів ТОВ «Агрокрай» на кінець 2022 року склала 160006,9 тис. грн. Власний капітал підприємства характеризується тенденцією до зростання. Загальна вартість власного капіталу ТОВ «Агрокрай» в 2020 році склала 163777,1 тис. грн, тоді як на кінець 2022 року – 221916,3 тис. грн. Загальна вартість поточних зобов'язань ТОВ «Агрокрай» протягом аналізованого періоду, зростає з 52464,2 тис. грн. до

72594,3 тис. грн. На основі проведеного аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ «Агрокрай», варто відзначити, що загальний розмір доходів, отриманих підприємством в 2020 році склав 79183,1 тис. грн, в 2021 році – 133369,9 тис. грн, в 2022 році – 159666 тис. грн. На кінець 2020 року досліджуване підприємства понесло витрат в розмірі 57611,7 тис. грн, в 2021 році розмір витрат склав 108390,8 тис. грн, в 2022 році – 126806,4 тис. грн. Політик керівництва та служби фінансового менеджменту щодо забезпечення перевищення темпів зростання доходів над витратами на ТОВ «Агрокрай» сприяла формуванню позитивного фінансового результату, який склав 21571,4 тис. грн в 2020 році, 24979,1 тис. грн в 2021 році та 32859,6 тис. грн в 2022 році. Ефективна діяльність ТОВ «Агрокрай» підтверджується його рентабельністю. Рентабельність діяльності підприємства характеризує ефективність господарської діяльності ТОВ «Агрокрай», яка в 2021 році погіршилася, а на кінець 2022 року покращилася, проте не досягла рівня 2020 року. Виробнича діяльність підприємства в 2021-2022 роках погіршилася, про що свідчить зниження рівня рентабельності виробництва продукції. Прибутковість підприємства від основної діяльності, протягом аналізованого періоду, характеризується тенденцією до зменшення.

З проведеного аналізу, ми дійшли висновків, що для успішного розвитку ТОВ «Агрокрай» в майбутньому, керівництву необхідно постійно працювати над пошуком шляхів максимізації прибутку. Важливим моментом цього процесу, є пошук резервів їхнього зростання та обґрунтування і розробка заходів щодо використання виявлених резервів. В роботі виокремлено основні резерви щодо підвищення прибутковості та покращення рівня рентабельності ТОВ «Агрокрай», з поділом їх на тактичні і стратегічні. Вибору напряму підвищення прибутковості ТОВ «Агрокрай» має передувати оцінка ймовірності приросту прибутку та можливостей для його реалізації. Пропоновані рекомендації здатні здійснити найбільш істотний вплив на формування прибутку підприємства, забезпечивши цим його ефективність діяльності та підвищення рівня рентабельності.

Список використаних джерел

1. Багацька К. В. Фінансовий аналіз: підручник / К. В. Багацька, Т. А. Говорушко, О. О. Шеремет. – К., 2014. – с. 320 с.
2. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посібник / М. Д. Білик, О. В. Поплавська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – 2-ге вид. К.: КНЕУ, 2014. – 592 с.
3. Бортнік С. Функціонування малого і середнього підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / С. Бортнік // Економіка і суспільство. – 2022. – № 36. – С. 36-46.
4. Вовк В. М. Особливості аналізу фінансової звітності малого підприємства / В. М. Вовк, Ю. О. Кирдей // Вісник НУВГП. – 2018. – № 3 (83). – С. 39-49.
5. Вороніна О. О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2009. – 25 с.
6. Гаватюк Л. С. Удосконалення системи управління рентабельністю як умова ефективного функціонування підприємства / Л. С. Гаватюк, А. К. Пілат // Вісник хмельницького національного університету. – 2020. – № 2. – С. 47-50.
7. Гавриленко О. Є. Облік і внутрішній контроль фінансових результатів на підприємствах міського транспорту : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Одеса, 2019. – 21 с.
8. Діяльність підприємств // Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2023).
9. Дорогань Л. О. Основні напрями оцінки фінансових результатів аграрних підприємств / Л. О. Дорогань, А. П. Дорошенко // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/01/105.pdf> (дата звернення: 22.03.2023).

10. Дослідження українського бізнесу під час військових дій / Advanter.Group // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1E8OhWZN7Mjv4Z4q7JWjAcnkzg5u8qgcY/view.pdf> (дата звернення: 10.04.2023).

11. Іщенко Н. А. Фінансові результати діяльності малих підприємств та особливості їх формування / Н. А. Іщенко // Бізнес-інформ. – 2020. – № 5. – С. 388-393.

12. Кононенко Ж. А. Фактори зміни величини фінансових результатів підприємства / Ж. А. Кононенко, Ю. М. Грибовська, Л. О. Ходаківська // Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – № 1. – С. 28-32.

13. Коробка С. В. Особливості релокації малого підприємництва в умовах війни / С. В. Коробка // Проблеми сучасних трансформацій. – 2023. – № 7. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-04-14/2023-7-04-14> (дата звернення: 10.04.2023).

14. Кубецька О. М. підвищення прибутку з метою забезпечення економічної безпеки підприємства / О. М. Кубецька, Т. М. Остапенко, Р. А. Зайченко // Бізнес-інформ. – 2022. – № 1. – С. 287-293.

15. Куцик П. О. Аналітичне забезпечення управління формуванням фінансових результатів суб'єктів бізнесу / П. О. Куцик, Р. М. Воронко, К. І. Редченко, О. С. Воронко // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. – 2021. – № 62. – С. 4-11.

16. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. – К. : «Хай-Тек Прес», 2013. – 336 с.

17. Лопатовський В. Г. Особливості формування та використання інформації про фінансові результати господарюючого суб'єкта як результативного показника його обліку і звітності / В. Г. Лопатовський, Р. І. Красуцький // Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – № 1. – С. 142-147.

18. Мелень О. В. Дослідження та аналіз проблемних питань організації обліку фінансових результатів / О. В. Мелень, О. Д. Майструк // Економіка і суспільство. – 2017. – № 13. – С. 1385-1390.

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № z0336-13, від 07.02.2013 р. / Офіційний сайт Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 10.03.2023).

20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України № z0860-99, від 29.11.1999 р. / Офіційний сайт Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 18.03.2023).

21. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України № z0027-00, від 31.12.1999 р. / Офіційний сайт Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 18.03.2023).

22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: Наказ Міністерства фінансів України № z0047-01, від 28.12.2000 р. / Офіційний сайт Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text> (дата звернення: 18.03.2023).

23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України № z0161-00-01, від 25.02.2000 р. / Офіційний сайт Верховної ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення: 18.03.2023).

24. Пантелеев В. П. Словник бухгалтера та аудитора / В. П. Пантелеев, О. С. Сніжко. – Київ : Інформ.-аналіт. Агенство, 2009. – 239 с.

25. Піскун А. В. Економічна сутність фінансового результату підприємства / А. В. Піскун // Наукові перспективи. – 2023. – № 2 (32). – С. 327-339.
26. Полятикiна Л. І. Облік і аналіз фінансових результатів господарської діяльності підприємства / Л. І. Полятикiна, С. В. Новикова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – № 20. – С. 170-173.
27. Прокопович Л. Б. Розвиток методичних підходів щодо управління фінансовими результатами підприємства / Л. Б. Прокопович, С. А. Бурлан // Економіка і суспільство. – 2023. – № 43. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2173/2100> (дата звернення: 10.03.2023).
28. Рзаєва Т. Г. Фінансові результати та напрями їх аналізу за показниками фінансової звітності / Т. Г. Рзаєва, О. В. Сереветник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2020. – № 3. – С. 121-124.
29. Романченко Ю. О. Облік та фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва / Ю. О. Романченко // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e1b4e5ad-9a26-4496-96bd-b68ebaf9219f/content> (дата звернення: 18.03.2023).
30. Руда Р. В. Аналіз ефективної діяльності підприємства: необхідність та методика / Р. В. Руда // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 4(20). – С. 109–111.
31. Святенко С. В. Управління фінансовими результатами малих підприємств / С. В. Святенко, М. О. Богдан // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019. – № 6 (23). – С. 385-392.
32. Скалюк Р. В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – 2010. – Вип. 18. Ч. 1. – С. 135–141.

33. Степаненко О. І. Інтерпретація обліково-економічної категорії «фінансові результати», їх класифікація / О. І. Степаненко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2022. – № 41. – С. 112-117.

34. Струк Н. С. Перспективи розвитку методичного підходу до аналізу фінансових результатів на підприємстві / Н. С. Струк, Ю. І. Муц // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – № 2. – С. 109-113.

35. Тимченко О. І. Особливості аналізу фінансових результатів діяльності малих підприємств / О. І. Тимченко // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8249/1/Tymchenko.pdf> (дата звернення: 18.03.2023).

36. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник / Н. М. Ткаченко. – 5-те вид. допов. і перероб. – К.: Алерта, 2011. – 976 с.

37. Тютюнник С. В. Аналітична складова економічного контролю фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва. Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування : колективна монографія / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Полтава, 2018. – С. 184–195.

38. Чернівська Л. М. Методологічне та обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку підприємств малого бізнесу: монографія / Л. М. Чернівська // Суми: Видавництво: ПП Винниченко М.Д., ФОП Литовченко Є.Б., 2016. – 380 с.

39. Шипіна С. Б. Бухгалтерський облік і контроль фінансових результатів: теоретико-методичний аспект : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Житомир, 2013. – 23 с.

40. Янковська В. А. Семантика поняття «фінансові результати підприємства» / В. А. Янковська, М. П. Хохлов, Б. О. Волобуєв // Інфраструктура ринку. – 2018. – Вип. 18. – С. 112-117.

Додатки

Додаток А

Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Агрокрай»

Таблиця А1 – Аналіз абсолютних та відносних змін активів ТОВ «Агрокрай» в 2020-2022 роках

Показник	2020 рік, тис. грн	2021 рік, тис. грн	2022 рік, тис. грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
				2021 / 2020 рр.	2022 / 2021 рр.	2021 / 2020 рр.	2022 / 2021 рр.
I Необоротні активи							
Нематеріальні активи	196,4	73,3	73,2	-123,1	-0,1	-62,68	-0,14
Незавершені капітальні інвестиції	5257,5	1098,0	–	-4159,5	-1098	-79,12	-100,00
Основні засоби	111003,4	105664,1	120265,1	-5339,3	14601	-4,81	13,82
Довгострокові біологічні активи	1269,0	1269,0	1269,0	0	0	0,00	0,00
Довгострокові фінансові інвестиції	5674,0	5693,0	5693,0	19	0	0,33	0,00
Інші необоротні активи	3867,3	6741,1	7203,4	2873,8	462,3	74,31	6,86
Усього за розділом I	127267,6	120538,5	134503,7	-6729,1	13965,2	-5,29	11,59
II Оборотні активи							
Запаси, у тому числі	72445,3	96511,6	145110,4	24066,3	48598,8	33,22	50,36
готова продукція	39856,6	73261,6	86957,6	33405	13696	83,81	18,69
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	7628,7	3709,8	9006,3	-3918,9	5296,5	-51,37	142,77
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	33,0	5068,0	622,3	5035	-4445,7	15257,6	-87,72
Інша поточна дебіторська заборгованість	7407,9	19579,0	2787,5	12171,1	-16791,5	164,30	-85,76
Гроші та їх еквіваленти	5371,5	680,9	2480,5	-4690,6	1799,6	-87,32	264,30
Витрати майбутніх періодів	42,5	–	–	-42,5	0	-100,00	0,00
Усього за розділом II	92928,9	125549,3	160006,9	32620,4	34457,6	35,10	27,45
Баланс	220196,5	246087,8	294510,6	25891,3	48422,8	11,76	19,68

Джерело: пораховано за даними звітності підприємства (додатки Б, В, Г).

Таблиця А2 – Аналіз динаміки пасивів ТОВ «Агрокрай» у 2020-2022 роках

Показник	2020 рік, тис. грн	2021 рік, тис. грн	2022 рік, тис. грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %.	
				2021 / 2020 рр.	2022 / 2021 рр.	2021 / 2020 рр.	2022 / 2021 рр.
I Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	21,0	321,5	321,5	300,5	0	1430,95	0,00
Резервний капітал	13456,0	13456,0	13456,0	0	0	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток	150300,1	175279,2	208138,8	24979,1	32859,6	16,62	18,75
Усього за розділом I	163777,1	189056,7	221916,3	25279,6	32859,6	15,44	17,38
III Поточні зобов'язання							
Короткострокові кредити банків	36416,5	39056,6	51174,0	2640,1	12117,4	7,25	31,03
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	7290,1	5741,5	10580,5	-1548,6	4839	-21,24	84,28
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	391,8	768,8	105,8	377	-663	96,22	-86,24
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	75,5	0	0	-75,5	0	-100,00	0
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	72,1	543,2	684,3	471,1	141,1	653,40	25,98
Інші поточні зобов'язання	8218,2	10921,0	10049,7	2702,8	-871,3	32,89	-7,98
Усього за розділом III	52464,2	57031,1	72594,3	4566,9	15563,2	8,70	27,29
Баланс	220196,5	246087,8	294510,6	25891,3	48422,8	11,76	19,68

Джерело: пораховано за даними звітності підприємства (додатки Б, В, Г).